

STRATEGIA DE DEZVOLTARE SUSTENABILĂ A COMUNEI ZETEA 2015–2020

Elaborator: S.C. Regional Consulting & Management S.A.

Cuprins

I. Prezentarea generală a localității.....	4
Localități înfrățite	6
II. Date demografice	6
III. Turism	9
Atracții turistice locale.....	11
Posibilități de cazare.....	16
Servicii și posibilități de excursie	18
Concluzii	18
IV. Activități culturale.....	21
Formațiuni culturale.....	23
VI. Activități sportive.....	27
Echipe de sport.....	28
Concluzii – cultură, sport, sfera civilă.....	29
VII. Dezvoltări antreprenoriale.....	31
VIII. Învățământ școlar și extrașcolar	35
Dezvoltări infrastructurale	35
Calificări, activități în sistemul școlar și extrașcolar	36
Dezvoltări infrastructurale	38
Inițierea de programe în regiune	40
X. Biserică, religie.....	41
Dezvoltări infrastructurale	41
Programe organizate și desfășurate de biserică	42
Probleme sociale și posibilități de rezolvare	43
Copii și tineri.....	44
Sănătate veterinară.....	45
Pompieri	45
XII. Energie, protecția mediului.....	46
Producția de energie regenerabilă.....	46
Gospodărirea sustenabilă cu energie.....	47
Protecția mediului	48
Dezvoltare școlară și profesională.....	51

Dezvoltări infrastructurale	53
XIV. PORTOFOLIU DE PROIECTE.....	54

Eu aş dori o Zetea...

...unde e linişte şi comuna să fie mândria Secuimii şi Ardealului. Nu o comună-vitrină, care e vizitată pentru o călătorie în timp în secolul al 19-lea, ci pentru că poţi mânca bucate locale sănătoase, poţi bea pălincă bună şi sucuri de fructe naturale. Aş dori o găzduire care nu aruncă după tine produsele ieftine de import din supermarketele, ci oferă cartoful nostru, carnea de vită şi laptele de la sate, la un preţ onorabil, asigurând traiul tuturor locuitorilor comunei. Aş dori o comună curată, unde nu trebuie să atenţionezi pe nimeni ca să facă câţiva paşi până la coşul de gunoi, pentru că fiecare ştie cum trebuie respectate şi păstrate valorile noastre proprii. Aş dori o comună unde în fiecare sat există servicii comunale accesibile pentru toţi: apă, curent, transport de deşeuri. Fiecare localitate a comunei să aibă străzi asfaltate, să nu ne temem pentru maşinile noastre, pietonii să circule în siguranţă, să fie loc pentru căruţe şi tractoare. Iar dezvoltarea să nu fie în detrimentul producţiei agricole: pe cât posibil să ne asigurăm toate cele necesare pentru trai. Iar ceea ce noi nu putem produce, să aducem din satele învecinate sau alte zone ardelenene, ca să putem fi mândri şi de vecinii noştri.

Visez la o Zetea unde nu se fură găini, dar dacă totuşi se întâmplă, tâlharul să fie pedepsit, să nu-i mai treacă prin minte să facă aşa ceva. Aş dori un sat unde am putea arăta turiştilor cu mândrie urşii şi mistreţii din munţi, dar nu devastând ogoarele, ci trăind în habitatul lor natural, pentru a-i fotografia sau eventual vâna. Nutresc speranţa că Barajul, Harghita-Mădăraş, satele de staţiuni turistice sunt parte organică din comună, care respiră şi se dezvoltă în acelaşi ritm cu întreaga comună. Aş dori ca cei care vizitează Zetea, să simtă şi ei oarecum că sunt consătenii noştri.

Văd o Zetea de peste câţiva ani unde copiii învaţă cele de care au nevoie, unde fiecare poate face sport, dansa, îşi poate petrece timpul liber în mod util şi în condiţii bune, unde munca bine făcută se află la loc de cinste, unde fiecare biserică aşteaptă în stare îngrijită oamenii strănşi pentru sărbătoare, unde avem asigurată o asistenţă sanitară de calitate – şi toate acestea vor fi create de noi, pe bază de respect reciproc. Aş dori o Zetea de unde nimeni nu ar dori să plece în lume, ci unde este bine să trăieşti.

Ilyés Szabolcs
director administrativ, RegioConsult

I. Prezentarea generală a localității

Centrul de comună Zetea (magh.: Zetelaka) se află în zona centrală a României, în județul Harghita, fostul scaun Odorhei, pe cursul superior, montan, al văii râului Târnava Mare. Localitatea, care are sub administrația sa și satele Sub Cetate, Deșag, Izvoarele, Poiana Târnavei și Șicasău, face parte din Regiunea de Dezvoltare „Centru”. Este situată pe DJ 138, la 6 km de Brădești, 12 km de Odorheiu Secuiesc și 52 km de Gheorgheni.

Comuna este înconjurată la est de dealurile platoului vulcanic Laz (817 m) și Somos (871 m), la vest de colinele de cumpăna apelor dintre Târnava Mare și pârâul Bosnyak: Sâncrai (789 m) Hosszúmező (751 m), Padsarok și Aklosdomb.

Altitudinea medie peste nivelul mării este de 550 m, suprafața comunei fiind de 19.255 hectare. Din teritoriul administrativ 36,06% sunt terenuri arabile și fânețe, 37,67% terenuri împădurite, iar 18,04% pășuni.

Potrivit datelor ultimului recensământ, din 2011, populația comunei numără 5.643 suflete. Din totalul populației 96,72% s-au declarat de naționalitate maghiară. Localnicii au un puternic sentiment de localitate: păstrează și cultivă cu fidelitate tradiția lor secuiască. Profilul și atmosfera localității sunt definite accentuat de aceste tradiții culturale și religioase. De-a lungul secolelor prelucrarea lemnului a asigurat traiul populației, iar în zilele noastre și turismul rural reprezintă o parte importantă a economiei. Lemnul nu numai că a asigurat subzistența localnicilor, dar a contribuit și la faptul că oamenii din Zetea se pot mândri cu un patrimoniu arhitectural secuiesc deosebit de bogat: cei care sosesc aici pot admira o mulțime de case construite în stil local și șiruri de porți secuiești sculptate cu măiestrie.

Comuna Zetea a devenit în ultima perioadă un centru turistic foarte atractiv din Secuime. Pe lângă patrimoniul de construcții populare și apropierea munților Harghita, frumusețile naturii și posibilitățile de agrement din zona lacului de acumulare au mărit puterea de atracție a comunei.

Scurt istoric

Registrul dijmelor papale din 1332 conține prima atestare documentară a satului pe numele de *Zathalaka*. Potrivit tradiției orale satul străvechi se afla la o distanță de un sfert de oră de mers de la vatra actuală, pe dealul Csele, având numele Cseleháza. Invazia tătarilor (1241) a distrus satul, fiind reconstruit în locul de azi. Între 1590–1612 a fost sediul protopopului romano-catolic, iar în 1622 principele Gabriel Bethlen i-a acordat privilegii. Localnicii au fost scutiți de servicii militare și de plata impozitelor, pentru care au plătit cu șindrile transportate la construcțiile principelui. Anual au transportat 100.000 de șindrile la Alba Iulia. Privilegiile au fost confirmate și de principele Mihai Apafy (sfârșitul sec. 17) și de regele-împărat Leopold I de Austria (înc. sec. 18), acestea fiind respectate până la mijlocul secolului 18.

Despre statutul satului de centru de confecționare a șindriei savantul polihistor Orbán Balázs (1830–1890) scrie următoarele: „acolo se află grâнарul zonei alpine, de aici sosește scândura și șindriila care satisface jumătate din necesarului Ardealului; secuii din Zetea, Vlăhița și Ciuc duc produsele sale din lemn pe căruțe neunse până în județul Hunedoara, unde le preschimbă pentru cereale de care duc lipsă; pe de altă parte cei din Gheorgheni cu buștenii transportați pe plute aprovizionează jumătate din Țara Ungurească și Principatele Dunărene. Primăvara la topirea zăpezii și pe Târnava Mare se poate naviga cu plute, care coboară cu miile pe valurile învolburate ale râului.” Multe documente menționează că cei din Zetea au folosit în cursul secolelor cursurile Târnavii Mari și a pârâului Sikaszó pentru plutărit, până în 1920. După această dată buștenii tăiați din păduri au fost transportați la destinație numai prin forța cailor.

Localnicii știau foarte bine că trebuie să aibă o grijă deosebită de valorile naturale, resursele nefiind asigurate fără sfârșit și având foarte puțin teren potrivit pentru culturi vegetale. Au adoptat niște legi sătești care chiar și astăzi ar putea fi exemple de urmat în privința ocrotirii mediului. Protecția pădurilor valoroase, a stejarului și fagului a fost reglementată cu strictețe, legea a prescris și modalitatea culesului de fructe, și ce produs din fiecare specie de lemn poate fi prelucrat. Oamenii locului au fost extrem de conștienți de faptul că: „Câștigul vine nu din cantitatea lemnului ci numai din prelucrarea lui.” Probabil și aceste măsuri au contribuit la situația de azi, când fondul silvic moștenit din trecut, lemnul ca materie primă asigură și astăzi locuri de muncă și existență pentru mulți săteni, mai ales prin exploatare și prelucrare pe scară industrială. Importanța acestui sector economic este exprimat și de stema comunei concepută în 1990, un detaliu central fiind bradul, ca simbol al comunității.

Conștiința locuitorilor păstrează ca amintiri ale trecutului istoric legendele legate de ruinele cetății Zete (sau Zeta). Aceste vestigii se află în dealul Várdomb, unde se poate ajunge dinspre valea pârâului Deșag. Din consemnările lui Orbán Balázs știm că pe vremea lui (anii 1860) fundațiile cetății se mai vedeau, dar nici el nu a mai găsit ziduri. În opera sa „Descrierea Țării Secuilor” cel mai mare savant secuie numește cetatea Zete drept un „mic cuib de vulturi”. Primele săpături arheologice au fost efectuate de Zoltán Székely (Muzeul din Sfântu Gheorghe) în 1946, apoi continuate de Géza Ferenczi (Muzeul din Odorheiu Secuiesc) în 1956. Vestigii referitoare la o populația care ar fi trăit aici în evul mediu, nu s-au găsit. Arheologii au descoperit în primul rând fragmente de ceramică ale unor obiecte de uz casnic: oale, căni, cratițe etc. După ipotezele lor, zidurile au fost construite din blocuri de piatră brută, fiind humuite cu lut. La fața locului s-au găsit și morminte cu urne de incinerare.

Localități înfrățite

Comuna Zetea are 13 localități înfrățite. Relațiile s-au încheșat mai ales cu localități din Ungaria, dar pe listă se află câte una și din Slovacia și Franța. Consiliul Local întreține legături mai strânse cu localitățile Balatonfenyves, Balatonföldvár, Bozsok, Derekegyház, Kismaros, Tardoskedd, Kismányok, Nagymányok, Tiszanána, cooperarea manifestându-se cu precădere în domeniul cultural și sportiv, dar cu Derekegyház și Bozsok au legături în domeniul economic și turistic.

Localități înfrățite: Balatonfenyves – HU, Balatonföldvár – HU, Bozsok – HU, Darnózseli – HU, Derekegyház – HU, Aigueblance – FR, Gyöngyöspata – HU, Kismaros – HU, Tardoskedd – SK, Kismányok – HU, Nagymányok – HU, Tiszanána-Dinnyéshát – HU, Sárobgárd – HU.

II. Date demografice

Pe parcursul inventarierii resurselor umane ale comunei, analiza demografică încearcă să identifice procesele demografice care au loc în comuna Zetea, relevând potențialul ascuns în ele dar și necesitățile care izvorăsc simultan. (Sursa: INSSE)

Populația județului Harghita reprezintă 13% din populația Regiunii de Dezvoltare Centru din România. Potrivit datelor din 2011 pe teritoriul județului trăiesc 310.867 suflete, din care 12,96% sunt români, iar 85,21% s-au declarat maghiari. Majoritatea populației stabile, 57,4% trăiește în mediu rural, iar 42,6% în mediu urban.(urban si urban? Ce procent este cel rural?)

Zetea, cu populația sa de 5.643 persoane, este al cincilea centru de comună ca densitate de populație în județul Harghita, fiind întrecută doar de comunele Praid (6.502), Remetea (6.165), Corund (6.135) și Sândominic (6.110).

Deși evoluția populației arată o scădere permanentă de la schimbarea de regim, în comună nu se constată o depopulare dramatică. Comparativ cu comunele menționate mai sus, de la răscrucea secolelor 20/21 Zetea are mai puțin cu 110 de locuitori. Prin acest indice, dintre marile comune ale județului, după Corund (unde în decurs de 10 ani populația a scăzut cu doar 45 de suflete), statistica din Zetea reflectă cea mai favorabilă situație demografică.

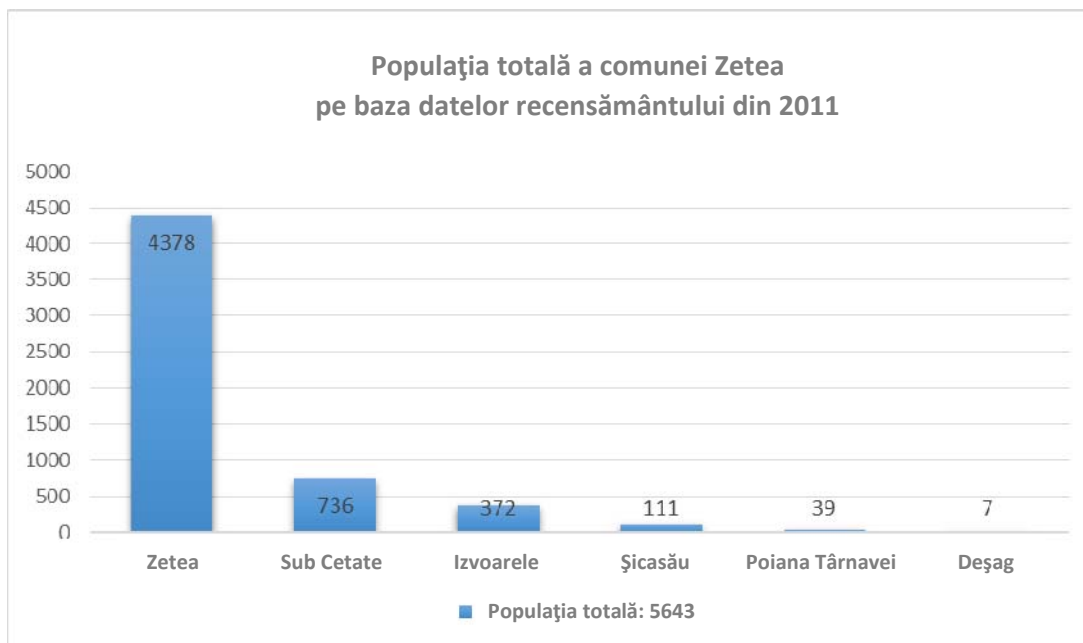
Evoluția populației din comunele mari ale județului Harghita

Comune	2002	2011	Scădere pop. (%)
Praid	6.846	6.502	5,02
Remetea	6.316	6.165	2,39
Corund	6.180	6.135	0,72
Sândominic	6.401	6.110	4,54
Zetea	5.753	5.643	1,91

Evoluția populației din comuna Zetea

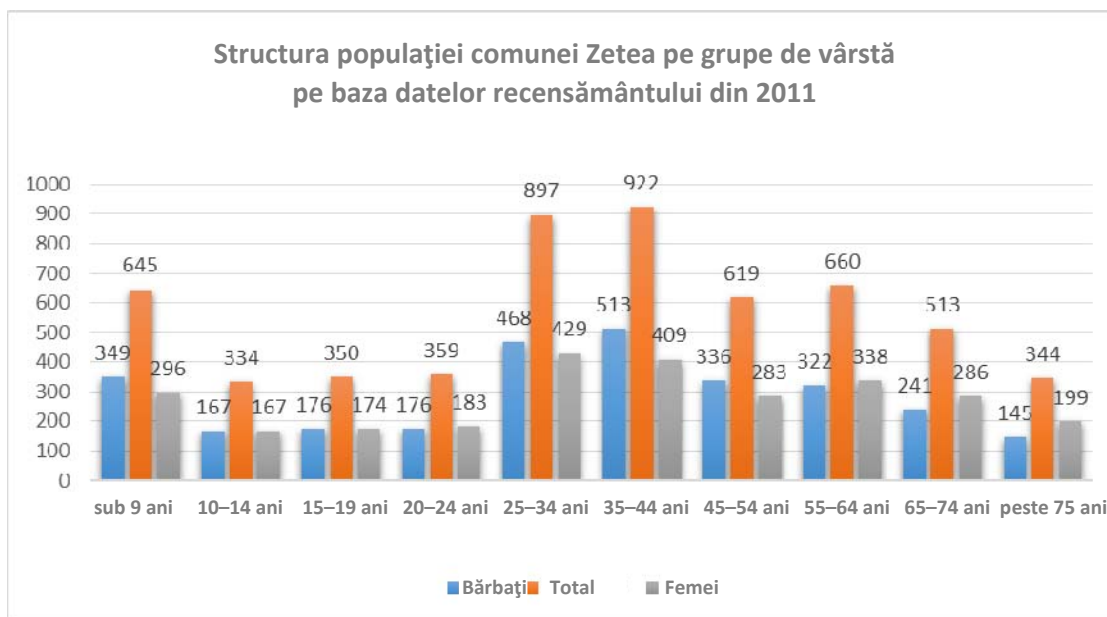
An	1992	2002	2011
Număr pop.	5.925	5.753	5.643
Scăderea populației în 20 de ani	282 (4,75%)		

Deci efectivul populației stabile din comuna Zetea între 1992 și 2011 a scăzut doar cu 4,75%. Explicația cea mai plauzibilă a evoluției negative este marea măsură a emigrării. În anii de după schimbarea de regim și în această zonă a crescut considerabil numărul celor care s-au angajat la lucru în Ungaria. Tendința de a căuta lucru peste hotare nu s-a redus nici după aderarea României la UE, numai că s-a modificat: căutătorii de lucru secui, în loc de destinațiile anterioare din Ungaria, pleacă și în țări mult mai îndepărtate.

Din tabelul de mai sus reiese că marea majoritate a populației stabile din comună trăiește în centrul de comună. Numărul populației din Sub Cetate este cu mult mai redus, iar cea a satelor Izvoarele, Șicasău, Poiana Târnavei și Deșag reprezintă abia 9,37%, pe când aceste localități sunt factorii determinanți ai forței de atracție a comunei din punctul de vedere al turismului, fiind pilonii de bază ai turismului local.

Repartiția populației pe grupe de vârstă

Pe lângă evoluția numărului de populație printre caracteristicile demografice trebuie luată în considerare și repartiția acesteia pe grupe de vârstă. Aceasta oferă o bază importantă pentru planificare pe termen lung atât din punct de vedere economic cât și social, educațional sau sanitar. Pe baza datelor din 2011 putem afirma că și aceste date reflectă o situație favorabilă. Marea majoritate a populației o reprezintă cei de vârstă activă (15–64 ani), în acest grup intră în total 3.807 de persoane, 67,46% din populația locală. Proporția copiilor (0–14 ani) este de 17,3%, pe când cea a vârstnicilor 15,1% din populația totală. Această proporționalitate poate fi observată și în privința sexelor. Numărul bărbaților este cel mai ridicat: în comună trăiesc 2.893 de bărbați și 2.750 de femei.

III. Turism

Zona Odorhei este una din destinațiile turistice preferate ale regiunii secuilor. Istoricul turismului în zonă a debutat după schimbarea de regim, când prezența turiștilor de peste hotare (mai ales din Ungaria) a dobândit caracter de masă. Forța de atracție a localităților secuiești izvorăște din caracterul lor autentic, turiștii din Ungaria caută aici tocmai ceea ce este pe cale de dispariție din comunitățile lor, sau lipsește cu desăvârșire. În această perioadă a apărut și Zetea pe harta turistică a regiunii și în anii trecuți s-a orientat spre turismul rural.

Specialiștii Institutului de Cercetări de Minorități Etnice și ai Kvantum Research Srl în 2013 au efectuat o investigație cuprinzătoare în vederea inventarierii turismului din Secuime. Rezultatele au fost comunicate în publicația lor intitulată *Regiunea Turistică a Țării Secuilor?* Cercetările au dovedit că turismul din Secuime este ținut în funcțiune, mai ales de piața internă din România, deoarece stațiunile balneare de mare popularitate (Covasna, Sovata, Tușnad) atrag în zonă un număr mare de turiști români.

Când în zilele noastre vorbim despre dezvoltarea turismului în Secuime, constatăm că localnicii văd un potențial mare în primul rând în conservarea tradițiilor, mediului rural, al valorilor religioase și a culturii populare originale. Datele însă indică din ce în ce mai mult că dezvoltarea turistică a regiunii poate avea succes numai dacă se reazemă pe doi piloni: trebuie luate în considerare cerințele atât ale turiștilor români cât și ale celor maghiari și analizați separat factorii ce asigură pentru aceștia forța de atracție a regiunii. Cercetătorii relevă în studiul lor că specialiștii din turismul secuiesc ar baza marketingul regiunii pe cultura țărănească nealterată de modernizare și că până acum au acordat o atenție mai redusă forței de atracție exercitată de Secuime pe piața internă.

În privința comunei Zetea principala forță de atracție o reprezintă elementele diferite ale turismului riural. În localitate au devenit atracții turistice o serie de activități care s-au păstrat în modul de viață țărănească, tradițiile culinare sau petrecerile comunităților secuiești fiind și astăzi tradiții care trăiesc. În afară de posibilitățile oferite de mediul natural, turiștii doresc să aibă experiența de a fi participanți la tăierea porcului la țară, să vadă cum se prepară cașul, sau cum ajunge laptele proaspăt de vacă pe masa de seară. Aceste ocazii sunt căutate cu precădere de turiștii maghiari care vin să „ducă cu ei acasă” o bucățică de Ardeal. Deci la planificarea strategică a dezvoltării turismului luarea în considerare a cerințelor turiștilor din Ungaria se impune ca o necesitate.

De ce vin turiștii în Secuime și ce posibilități caută ei aici?

- Doresc să facă cunoștință cu valorile culturale secuiești, cu felul de trai al omului din secuime. Interesul lor special trebuie satisfăcut cu posibilități cât se poate de variate. Turiștii preferă din ce în ce mai mult să fie nu numai spectatori, dar și participanți în această lume tradițională. Trebuie asigurate posibilități ca ei să poată încerca activitățile meșteșugărești, să învețe prepararea specialităților gastronomice, dacă vor, să ajute în îngrijirea animalelor, lucrările de pe câmp, să se îmbrace în straie secuiești și să învețe câteva figuri de bază din dansurile locale secuiești.
- Turiștii caută și în Secuime destinderea însoțită de participare activă. Atmosfera și obiectivele turistice ale locului în sine nu mai dau o satisfacție deplină. Pe lângă cultura tradițională turistul caută și aventurile secolului 21.
- Turiștii au o conștiință ecologică din ce în ce mai dezvoltată, caută formele de turism inofensive respectiv alternative. Fiind tot mai sensibili la problemele ocrotirii mediului, au cerința de bază ca într-o localitate atractivă din punct de vedere turistic să întâlnească soluții ecologice.
- Turiștii viitorului sunt experimentați și exigenți, pun mare preț pe calitate, de aceea profesionalismul gazdelor devine tot mai mult o condiție fundamentală. Pentru asigurarea serviciilor este indispensabilă angajarea unui personal profesionist: ospătari, bucătari, administratori de pensiune cu cunoștințe profesionale solide.

Efectele pozitive prognozate ale dezvoltării turismului rural:

- Creșterea veniturilor
- Creare de noi locuri de muncă prin înființare de IMM-uri

- Consolidarea economiei locale
- Creșterea impozitelor și taxelor locale
- Conservarea valorilor tradiționale, a comorilor naturale, a patrimoniului arhitectural
- Ridicarea nivelului de trai, viziune de viitor mai optimistă

Totodată trebuie luați în considerare și factorii negativi ce afectează administrația locală, bugetul localității, dat fiind că întemeierea turismului rural presupune eforturi susținute atât din partea conducătorilor cât și a locuitorilor comunei. O asemenea activitate atrage întotdeauna și costuri, căci pe lângă necesitățile de dezvoltare și investiție permanente se cer bani și pentru asigurarea materialelor de marketing și de promoție, pentru organizarea diferitelor evenimente, etc. Pentru gazde constituie o provocare nu numai satisfacerea cerințelor și asigurarea condițiilor optime la locurile de alimentație și cazare, dar ridică probleme, de exemplu, și faptul că turismul rural și în cazul comunei Zetea are un caracter mai degrabă sezonal. Astfel, locurile de muncă create în turism asigură numai posibilități sezonale. Această problemă a fost menționată pe primul loc și de către localnicii care sunt actorii determinanți ai turismului local, și cu care în cursul planificării strategice am avut discuții pe focus-grupuri.

În vederea schițării unui inventar de probleme rezumăm în cele ce urmează atracțiile turistice, posibilitățile de cazare și de servicii din comuna Zetea, respectiv analizăm gradul de exploatare a potențialului turistic local. Constatările de mai jos au ca bază consultările avute cu oamenii locului.

Atracții turistice locale

Porți secuiești

În ținutul Odorhei și comuna Zetea sunt recunoscute pe drept cuvânt porțile secuiești, patrimoniu pe care îl datorează meșteșugului tradițional de cioplire în lemn, menționat și anterior. Cea mai veche poartă secuiască a localității datează din 1807. Aceste porți fac parte din capodoperele muncii creatoare a poporului, vizualizând sistemele de simboluri ale poporului secu. Datele statistice din 1977 ne spun că în acel an au existat la Zetea 430 de porți secuiești, dar până în 2008 nu au mai rămas decât 130 dintre aceste porți vechi. În decurs de 30 de ani 75% din vechile porți au dispărut. La Zetea, în prezent, 151 de familii au poartă secuiască.

În lipsa unor măsuri de protecție corespunzătoare în câțiva ani poate dispărea o bună parte a porților, consemnând pieirea acestui patrimoniu secuiesc. Ar fi o pierdere nu numai pentru cultura populară a localității, dar ar atrage și dezavantaje turistice. Poarta secuiască definește profilul unui „sat cu adevărat secuiesc”, astfel și al comunei Zetea. Conștientizarea acestui fapt în rândurile populației este absolut necesară, deoarece constatăm în nenumărate cazuri că moștenirea noastră ancestrală este strivită de modernizarea, slugărnicia în fața stilurilor venite din apus, și din păcate sătenii văd „dezvoltarea” numai dacă văd și caracteristicile de stil occidental. Este deci esențial ca locuitorii comunei să înțeleagă că un sat secuiesc își poate păstra identitatea numai dacă nu-și risipește patrimoniul arhitectural.

Această problemă trebuie tratată ca prioritate de către conducătorii locali și în perioada următoare și pe lângă conștientizare se mai cer și investiții materiale. În continuare trebuie căutate posibilitățile de cooperare cu localitățile secuiești care se confruntă cu probleme similare, ceea ce poate deschide perspective pentru identificarea formelor juridice ale unui proiect de reabilitare.

Lacul de acumulare Sub Cetate / barajul Zetea

În cursul anilor, lacul de acumulare format la confluența râului Târnavă Mare cu pârâul Șicasău, prin construirea barajului între anii 1977–1993, a devenit un loc de agrement preferat al comunei. Lacul protejează localitățile din aval de inundațiile anuale, respectiv, în caz de secetă, asigură debitul corespunzător al râului Târnavă Mare. În zilele noastre se produce energie electrică prin funcționarea unei hidrocentrale mai mici. Lacul acumulează o cantitate de apă de 15 milioane mc, pe o suprafață de cca. 140 de hectare. Adâncimea sa atinge pe alocuri chiar și 20–30 m.

Apa lacului este lipsită de poluare, și cu toate că în zilele de vară se încălzește plăcut, scăldatul în lac nu este permis. În apropiere sunt disponibile locuri de camping, pensiuni și restaurante, există posibilitatea de a închiria bărci. Este un loc de pescuit excelent, în apa curată trăiesc păstrăvul, șalăul, cleanul, crapul, lipanul și știuca. În cursul discuțiilor cu focus-grupurile, localnicii au fost de acord că potențialul turistic al barajului Zetea nu este satisfăcător valorificat, acesta fiind locul de întâlnire preferat al sătenilor și al celor din împrejurimi. Turiștii veniți din locuri mai îndepărtate vizitează zona barajului mai ales pentru frumusețile peisajului, dar profită mai puțin de posibilitățile de pescuit și de plimbare cu bărci.

Oamenii locului sunt de acord și asupra faptului că pentru popularizarea barajului Zetea ar fi de folos profesionalizarea posibilităților de pescuit, dat fiind că în zilele noastre cerințele pentru peștii de apă dulce crescuți în mediu curat sunt din ce în ce mai mari. Ori „păstrăvul secuiesc” este destul de celebru (pe drept cuvânt) pentru ca să fie cunoscut și gustat de cât mai mulți oaspeți. De aceea, pe lângă lărgirea gamei de servicii, comuna Zetea în anii următori ar trebui să-și lărgască și oferta turistică legată de baraj, cu evenimente care ar plasa în centrul programelor pescuitul și serviciile anexe.

Parcul de vânătoare de la Izvoarele

Una din atracțiile speciale ale comunei Zetea este parcul de vânătoare de la Izvoarele, situat pe 320 kmp, traversat de pâraie de munte, înconjurat de creste împădurite. Este un mediu în care cerbii, căprioarele, muflonii și mistreții pot trăi și se pot dezvolta în habitatul lor natural în libertate deplină. Proprietarii și îngrijitorii parcului au efectuat doar câteva intervenții ne semnificative în teritoriu, au creat câteva căi de acces de pământ și garduri, fiindcă consideră o prioritate gospodărirea ecologică și protecția mediului.

Vizitatorii parcului au posibilitatea de a cunoaște acest mediu natural minunat, pe drumurile indicate pot parcurge pe jos sau călare teritoriul, de unde se întorc cu siguranță plini de impresii fără pereche.

Cetatea Zete

Cum am arătat și în introducere, cei din Zetea consideră ca o amintire istorică ruinele cetății și legendele legate de aceasta. Fiindcă din construcția de odinioară de pe dealul Cetății de pe lângă Deșag au rămas urme șterse, acest loc nu oferă atracții turistice vizibile cu ochiul. Însă legendele nu trebuie să piară, fiind elementele defnitorii ale imaginii atmosferei mistice a Secuimii, pe care și această comună trebuie să le cultive. Ca vestigiile încă rămase ale cetății să dobândească o importanță turistică, ar fi nevoie de investiții mai consistente. Printre posibilități localnicii au menționat și construirea unui foisor de belvedere pe vârful Deșag. În caz de realizare, acest loc ar putea fi legat de legenda cetății Zete, devenind un nou loc de excursie în comună.

În perioada următoare Consiliul local ar trebui să se consulte cu specialiști referitor la săpături arheologice și conservarea resturilor cetății, pentru ca și din punct de vedere arheologic includerea cetății Zete în circuitul turistic să aibă un suport științific.

Biserica romano-catolică

Biserica din comună a fost zidită între anii 1912–1914, fiind cea mai mare biserică catolică din zonă, cu o capacitate de mai multe mii de persoane. În turn se păstrează un fragment gotic: o fereastră circulară de 71 cm diametru, din piatră, spartă în bucăți, în centru având o deschidere tetra-lobată. Acest fragment și altarul în stil baroc au ajuns din vechea biserică medievală în biserica nou-construită. Ținând cont de faptul că în regiunea Secuimii turismul religios se află în loc de frunte – anual multe mii de turiști sosesc în zonă pentru a face pelerinaj la locurile sacrale – și în cazul comunei Zetea este o prioritate ca evenimentele legate de viața credincioșilor să fie perpetuate, ca de ex. hramul bisericii Sfântul Iosif din Sub cetate, hramul bisericii mari din Zetea, sărbătoarea Sfintei Fecioare Maria la Izvoarele, hramul satului Șicasău sau hramul capelei Sfânta Maria din Zetea.

Suntem martorii evenimentului când în perioada Rusaliilor sute de mii de vizitatori vin la hramul de la Șumuleu-Ciuc, pentru a face în comun pelerinaje, pentru a-și calma și purifica sufletele. Această sărbătoare are un impact mare asupra întregii regiuni, de aceea este deosebit de important ca fiecare localitate, în limita posibilităților sale, să se pună de acord cu acest eveniment, să-și lărgască oferta turistică din perioada Rusaliilor, mărindu-și astfel forța de atracție proprie.

În anii trecuți Zetea a reușit să se integreze în turismul religios din Secuime și datorită faptului că a fost inclusă în rândul itinerariilor de pelerinaj, fiind un segment al Drumului Maria. Axa de est-vest a Drumului Maria se întinde din localitatea austriacă Mariazell până la Șumuleu-Ciuc ardelean, pe o distanță de 1400 km, care poate fi parcurs pe jos în 60 de zile. Aceasta creează o nouă posibilitate pentru comună să-și etaleze valorile și tradițiile în fața pelerinilor din Europa Centrală.

Casa de week-end a scriitorului Sütő András (1927–2006)

Scriitorul s-a născut la Cămărașu din Câmpia Transilvaniei, și a intrat în linia de elită a literaturii maghiare din Ardeal cu romanul-eseu intitulat „Mama promite un somn ușor” (1970), o confesiune despre pământul natal, maghiarii ardeleni și conservarea culturii maghiare ardeleni. Scrierile sale au însemnat o încurajare pentru maghiarii ardeleni care au încercat să țină piept asupririi naționale a dictaturii lui Ceaușescu. Datorită angajamentului său public, prin care a militat pentru învățământul în limba maternă, a devenit ținta atacurilor regimului comunist și drept consecință, în cursul violențelor interetnice din „martie neagră” (1990) a fost bătut cu bestialitate, pierzându-și un ochi. Activitatea sa literară și politică este

de o importanță istorică, maghiarii din Ardeal îi păstrează cu respect memoria. Renumitul scriitor obișnuia să vină pentru recreere la Șicasău, unde după spusele lui, „pe genunchii Harghitei” a primit inspirații noi pentru scrierile sale. Casa de week-end din Șicasău, în curs de renovare, este marcată cu o placă memorială și poate fi vizitată la exterior.

Harghita-Mădăraș

Harghita-Mădăraș este vârful cel mai înalt, de 1801 m al lanțului Munților Harghitei, „muntele sacru” („Fuji-yama”) al Secuimii. De aici se deschide o panoramă spre platoul Harghita, Pasul Liban, munții Gurghiului, munții Gheorghenilor și chiar spre munții Hășmașului. În direcția de vest se vede obârșia Izvoarelor, poiana Berszán, stâncile Caprei, și în spatele lor, aproape întregul Bazin al Transilvaniei. Spre sud-sud-vest, în caz de vreme frumoasă, pot fi admirați munții Perșani, Piatra Craiului, Făgărașului și aproape întregul lanț al Carpaților Meridionali. Iar spre sud-est se vede Harghita-Racoș și spre est Munții Ciucului și Bazinul Ciucului.

În timpul verii la Harghita-Mădăraș vin iubitorii de drumeții și excursii, iar în sezonul rece oferă servicii de calitate tot mai bună pentru amatorii sporturilor de iarnă. Astăzi este centrul de schi cel mai popular din Secuime, care poate fi accesat dinspre Vlăhița, respectiv Izvoarele. Din această localitate din urmă, începând din anul 2014 un drum asfaltat conduce până la vârf, astfel atât automobilele cât și grupurile care merg cu autobuzul pot ajunge mai ușor din această direcție. Trecutul, prezentul și viitorul turistic al localității Izvoarele este determinat fără dubiu de apropierea sa de Harghita-Mădăraș. Programele turistice disponibile care sunt focalizate pe prezentarea modului de trai sătesc secuiesc sunt întregite de posibilitățile de excursii oferite de munții Harghitei. În urma discuțiilor cu focus-grupurile putem trage concluzia generală că în comuna Zetea lipsește turismul bazat pe servicii. Se constată din ce în ce mai mult că în cursul anilor trecuți interesul manifestat pentru sporturile de iarnă a crescut simțitor. Harghita-Mădăraș devine o destinație din ce în ce mai căutată, ceea ce implică lărgirea și ridicarea calității serviciilor. Cu acest trend și localitatea Izvoarele trebuie să țină pasul pentru a deveni mult mai mult decât un simplu „punct de trecere spre Harghita”. În vederea schimbării acestei situații o inițiativă mai mult decât laudabilă a fost crearea parcului de vânătoare din Izvoarele, oferind localității un nou factor de atracție și în același timp împlinind un rol de seamă în viața comunității care atrage atenția asupra importanței gospodăririi ecologice și a protecției mediului. Între proiectele Consiliului local figurează și crearea Curții Meșteșugurilor Tradiționale în centrul satului, care ar putea fi un alt punct de atracție pentru turiștii doritori să cunoască meșteșugurile tradiționale și produsele acestora.

Posibilități de cazare

Localitate	Număr locuri	Număr camere	Tipuri de cazare
Zetea	458	218	42 pensiuni (3 cu trei margarete, 29 cu două margarete, 6 cu o margaretă) 16 case de oaspeți (7 cu două margarete, 4 cu o margaretă) 2 case cu cheie (1 cu două margarete)
Sub Cetate	571	230	15 pensiuni (6 cu două margarete, 2 cu o margaretă) 11 case de oaspeți (2 cu două margarete, 1 cu o margaretă) 22 case cu cheie (1 cu trei margarete, 10 cu două margarete) 1 camping 1 casă de oaspeți tradițională
Zona lacului de acumulare	150	61	În total există 19 case de oaspeți și case cu cheie (între care 1 pensiune cu trei margarete și 2 pensiuni cu două margarete, respectiv 1 casă cu cheie cu trei margarete și 7 case cu cheie cu două margarete)
Șicasău	136	51	1 pensiune (cu două margarete) 4 case de oaspeți 5 case cu cheie
Izvoarele	460	147	În total există 36 de unități de cazare (între care 1 pensiune cu trei margarete, 8 case de oaspeți, 18 case cu cheie)
Deșag	198	60	3 pensiuni (1 cu trei margarete, 2 cu două margarete) 3 case de oaspeți 3 case cu cheie

Sursa: 2013 / Strategia-program de dezvoltare locală prin promovarea de obiective de investiții în zona munților Harghita

Tabelul de mai sus rezumă pe baza datelor din 2013 posibilitățile de cazare oficiale disponibile în comuna Zetea. Sistemul de clasificare a cazării din România în agroturism utilizează ca indicator margareta, locurile de cazare cu grad de confort maxim fiind cotate cu cinci margarete. La data colectării datelor statistice în comună existau în total șapte locuri de cazare cu trei margarete, reprezentând o puternică categorie mijlocie: camere bine amenajate, mediu ordonat și servicii de calitate de care se pot bucura oaspeții. Pe lângă acestea, în zonă există și un număr mare de cazări cu două margarete. Se constată că simultan cu creșterea numărului gazdelor s-a format un mediu competitiv natural în comună, unde fiecare se străduiește să ofere servicii de calitate cât mai bună.

În cursul discuțiilor cu focus-grupurile, localnicii au fost de părere că în comună există prea multe locuri de cazare, astfel, se întâmplă că și în sezon unele rămân goale. Există un consens în privința faptului că nu mai este nevoie de noi locuri de cazare, în schimb trebuie lărgită gama serviciilor pentru a ridica numărul de nopți/oaspeți. De altfel, în privința locurilor nu ar fi lipsuri, deoarece gazdele oficiale sunt „ajutate” în mod sistematic de cele neoficiale. Mai multe persoane din sat oferă camere de închiriat pentru completarea veniturilor, fără să realizeze beneficii comparabile cu cele ale gazdelor oficiale. Din această cauză, localnicii opinează că ar fi binevenită editarea unei publicații de informare din partea Consiliului local care ar oferi o informare cuprinzătoare pentru cei care se ocupă cu turism în privința cadrului legal de funcționare. Totodată au evidențiat că în afară de această broșură ar mai fi necesare alte publicații sau suprafețe online care ar oferi informații corespunzătoare pentru turiști: inventarierea și clasificarea locurilor de cazare, indicând posibilitățile de alimentație și alte servicii anexe, respectiv ar fi benefică redactarea unui calendar de informare despre evenimentele din comună pe toată durata anului. S-a formulat și cerința de a stabili un standard minim referitor la locurile de cazare și ar trebui codificate baremele de bază în privința furnizării de apă potabilă, evacuarea apei reziduale și transportul deșeurilor.

Localnicii care trăiesc din turism sunt de părere că multă lume revine în comuna Zetea pentru că preferă gastronomia locală, mâncărurile secuiești tradiționale. În opinia lor, bucătăria tradițională disponibilă este punct forte al localității de calitate a căruia trebuie să se îngrijească fiecare actor turistic în măsură egală.

Lucrul cel mai important este de a preveni ca sub presiunea turismului de masă serviciile oferite, cazarea și alimentația, programele să nu devină convenționale, tipizate, după șabloane și să nu capete un caracter de masă prea exagerat.

Servicii și posibilități de excursie

În cele de mai sus am prezentat atracțiile care își au rădăcina în condițiile naturale și patrimoniul cultural al comunei, trecând în rezervă și serviciile accesibile în prezent. Cum am mai accentuat în repetate rânduri conducerea comunei și actorii turistici sunt de acord ca încercările de dezvoltare a turismului din perioada următoare să fie bazate pe piața serviciilor, numai astfel se poate realiza obiectivul ca un număr mai mare de turiști să vină și să petreacă un timp mai îndelungat în localitate. Prin introducerea de noi servicii se va mări nu numai numărul de nopți/turiști ci și sumele cheltuite individual de către aceștia.

În localitate se organizează foarte multe programe legate de turismul rural. Turiștii pot face cunoștință cu diferitele forme de gospodărire ale modului de trai secuiesc, tradițiile creșterii animalelor și deprinderile seculare de pregătire a bucatelor tradiționale. Pe lângă acestea, pentru turiștii mai activi sunt accesibile mai multe itinerarii de excursie în împrejurimi. De asemenea, nu există o publicație sau suprafață online care să cuprindă aceste posibilități de programe, chiar și cei din localitate cunosc numai din auzite cam care ar putea fi persoanele care se ocupă cu organizarea unor astfel de programe. Turiștii care caută pe internet, trebuie să acceseze website-urile a mai multor locuri de cazare pentru a se informa despre posibilitățile locale de agrement. În anii următori, Consiliul local trebuie să pună accent pe unirea actorilor turistici, pe organizarea unei rețele și prin aceasta profesionalizarea serviciilor turistice. În vederea realizării acestui obiectiv, printre proiecte figurează întocmirea cadastrului tuturor actorilor turistici și reunirea lor într-o organizație, cu scopul formulării și realizării obiectivelor de dezvoltare comune, respectiv pentru lărgirea gamei de servicii turistice.

Concluzii

O condiție sine qua non a dezvoltării turismului este profilarea unei imagini atractive a comunei. Consiliul local, în colaborare cu organizațiile civile din comună, trebuie să depună eforturi în vederea creării unui „image” corespunzător. Aceasta înseamnă, de fapt, cum suntem noi văzuți de către alții. În măsura în care avem o idee despre acest „image” dorit, acesta se poate realiza printr-o construcție conștientă – altfel, image-ul se conturează în mod hazardat în oameni, ceea ce implică pericolul că imaginea formată ne va fi defavorabilă. Se vede clar că formarea image-ului trebuie să fie integrată într-o planificare conștientă, ceea ce presupune că localitatea trebuie să elaboreze pentru viitor o strategie care să vizeze exclusiv

dezvoltarea turismului, marketingul localității. În prezent încă se poate constata că nu a trecut încă vremea turismului care dorește contactul cu omul secuiesc, există însă o întrebare: până când este sustenabilă această situație? Multe depind de măsura în care actorii turistici și conducerea localității pot reprezenta acest punct de vedere în comun, prin cooperare și imagine unitar. Pe lângă modelarea conștientă a imaginii localității, printre cele mai importante obiective se numără lărgirea gamei serviciilor, protecția patrimoniului arhitectural secuiesc, dezvoltarea și modernizarea punctelor turistice existente.

Pentru o mai ușoară trecere în revistă a priorităților de dezvoltare a turismului în perioada următoare mai jos rezumăm structurat în tabel cele mai importante obiective formulate pe paginile anterioare:

Punct de atracție	Priorități
Cultura țărănească, gastronomia, patrimoniul arhitectural secuiesc	Protecția porților secuiești, conștientizarea importanței lor culturale și turistice în locuitorii comunei. Conservarea ofertei de înaltă calitate a gastronomiei secuiești. Promovarea empirică, pe scară cât mai largă a culturii țărănești tradiționale în direcția turiștilor.
Frumuseți naturale, posibilități de drumeție, excursie	Turiștii caută tot mai accentuat destinderea însoțită de participare activă și în Secuime: pe lângă cultura tradițională caută și aventurile secolului 21. Trebuie lărgite posibilitățile turismului de aventură.
Barajul Zetea	Crearea unor posibilități de scăldat și plajă mai sigure, mai familiale. Dezvoltarea activităților de pescuit. Lărgirea gamei de evenimente turistice.
Cetatea Zete	Construirea unui foișor de belvedere pe vârful Deșag. Analiza posibilității realizării unei investiții similare și pe colina Koszta.
Valori religioase	Creșterea ofertei de evenimente legate de turismul religios.
Harghita-Mădăraș	Creșterea ofertei de programe legate de sezonul de iarnă, prin care poate fi limitat caracterul sezonier al turismului. Turismul religios ar putea fi extins și la Harghita-Mădăraș, prin crearea unui loc de pelerinaj.

Alte obiective, proiecte
Crearea în Zetea a unui muzeu sătesc local care ar oferi posibilitatea prezentării patrimoniului cultural popular conservat până în prezent. Astfel s-ar crea un nou punct de atracție. Casa-muzeu trebuie integrată în turismul activ.
Recondiționarea potecilor turistice existente, crearea de noi itinerarii.
Rezolvarea problemei cazării turiștilor pe raza comunei.
Modelarea imaginii localității; preschimbarea panourilor indicatoare de la intrările în comună, cosirea ierbii din șanțuri, rezolvarea problemei transportării gunoaielor, crearea unui punct de prelucrare-încărcare a lemnului de foc, crearea de locuri de odihnă, modernizarea stațiilor de autobuze, amenajarea spațiilor verzi, sădire de flori.
Elaborarea standardelor minimale referitoare la locurile de cazare.
Modernizarea centrului comunei Zetea.
Drum pentru bicicliști începând din Feliceni, trecând prin Odorheiu Secuiesc și Brădești, până la Barajul Zetea.
Crearea Curții Meșteșugurilor Tradiționale la Izvoarele..
Modelarea conștientă, concertată a imaginii comunei.
Elaborarea strategiei vizând dezvoltarea turismului local, luând în considerare și elementele de marketingul localităților.
Inventarierea și reunirea în organizație a celor care se ocupă cu turism și cazare.
Publicație de informare pentru actorii turistici.
Publicație de informare pentru turiști despre locurile de cazare și serviciile disponibile.
Întocmire în limba maghiară a hărții turistice a comunei Zetea și a împrejurimilor, care să conțină toate denumirile răzvoarelor și porțiunilor de hotar.
Întocmirea unui material informativ și popularizarea liniei de apărare militară aflată în hotarul comunei Zetea, creată în cursul celui de al doilea război mondial („linia Árpád”).
Publicație de informare despre oferta anuală de evenimente.

IV. Activități culturale

Zetea se mândrește cu tradiții bogate în domeniul cultural. Mișcarea teatrală de amatori era în floare deja în anii 1940–1944, când tinerii prezentau opere populare. Mai târziu, au pus pe scenă creații dramatice maghiare laice și cu caracter religios, cu care au obținut succese de răsunet pe plan național. Ca exemplu putem menționa piesa intitulată „Pasărea cântătoare” de Tamási Áron. Formațiunile teatrale locale au fost atât de îndrăgite încât în perioada 1965–1970 au existat șase astfel de grupuri teatrale, unul dintre ele a reușit din nou succes național tot cu piesa „Pasărea cântătoare”. Noul cămin cultural a fost construit în 1971 creând posibilitatea de a primi și teatre oaspete venite din alte orașe. În această perioadă, în localitate au existat trei echipe de dans. Pe lângă teatrul și dansul popular și orchestrele locale au tradiții de mai multe decenii, prima fanfară a fost înființată în 1928. La începutul anilor 1950, localitatea avea și un cor cu 120 de membri. Datorită acestor formațiuni comuna nu ducea lipsă nici de petreceri: spectacolele, serile de dans, balurile erau evenimente ale comunității care dădeau ocazie nu numai pentru întâlniri dar vizau protecția, conservarea și transmiterea culturii secuiești locale. În cursul anilor trecuți, se găsea întotdeauna câte un iubitor de cultură inimos, care făcea o problemă de conștiință din reorganizarea grupurilor teatrale, a orchestrelor și echipelor de dans, străduindu-se să reunească tinerii comunei (Péter Béla, Sánduly Lajos și alții). Situația este aceeași și în zilele noastre: fără munca cadrelor didactice angajate, a persoanelor doritoare de a servi comuna toate acestea nu ar avea șanse de reușită. Cu ocazia discuțiilor organizate cu focus-grupuri pe tema activităților culturale participanții la viața culturală locală nu s-au plâns de un interes micșorat sau de lipsă de material uman. Se poate constata că din comuna Zetea nici astăzi nu lipsesc tinerii, care îmbrăcați în port popular vor să învețe dansurile strămoșilor în echipe de dans popular, să pună pe scenă piese cunoscute sau, organizați în orchestre, să cânte melodiile populare. Însă în cursul activității lor culturale neîntrerupte se confruntă cu piedici infrastructurale, probleme de resurse financiare.

În cele ce urmează prezentăm instituțiile și activitățile culturale din comuna Zetea și schițăm problemele actuale formulate în cursul discuțiilor cu focus-grupurile.

Căminul cultural

Este arena cea mai importantă a vieții culturale a unei comunități, un loc de întâlnire care are putere de închegare a comunității. În comună există cămine culturale la Zetea și Sub Cetate, fiecare cu problemele sale specifice. La Sub Cetate există o viață culturală efervescentă, dar

activitățile ar avea succes numai dacă și căminul cultural ar asigura condiții infrastructurale adecvate. Clădirea are nevoie de modernizări continue, recent a fost reînnoit acoperișul și în perioada următoare se încearcă realizarea în pași mărunți a celorlalte modernizări necesare. Însă toate acestea nu rezolvă radical problemele ivite. Cum spun localnicii s-ar cere o investiție mai mare: lărgirea căminului cultural. Clădirea actuală poate primi 150–160 de persoane, dar în caz de o capacitate mai mare ar putea genera și venituri mai consistente, deoarece localul este dat în chirie și cu ocazia balurilor, nunților și praznicelor. Cerințele actuale pot fi însă satisfăcute numai prin noi dezvoltări. O altă problemă este faptul că și interiorul necesită reînnoiri: sala este umplută de mobilier vechi, mese și scaune uzate. Instalațiile tehnice rămân și ele în urma posibilităților epocii: nu există echipament de sonorizare modern și tehnica de iluminat se cere modernizată. Căminul cultural din Sub Cetate este utilizat și de către școală: în sezonul de iarnă, în lipsă de sală de gimnastică, orele de educație fizică a elevilor se țin tot aici.

Și în legătură cu căminul cultural din Zetea s-a ridicat problema că edificiul este folosit nu numai conform destinației sale, între pereții lui se desfășoară multe activități care nu au caracter cultural. Aici a fost stabilit furnizorul de servicii internet, biroul de evidență a populației, biblioteca (care nu dispune un spațiu propriu), dar și o sală de culturism (body-building). Acestea nu numai că ocupă spațiul destinat activităților culturale, dar de exemplu antrenamentele de culturism deranjează câteodată probele echipei de dans popular. Rezolvarea situației nu este de loc simplă, Consiliul local neavând la dispoziție spații care ar deservii căminul cultural, există o lipsă de edificii publice și nu există nici șanse reale ca oficiul să poată cumpăra în timp util terenuri sau clădiri noi. În pofida acestora Consiliul local consideră o prioritate revenirea la utilizarea căminului cultural conform destinației, caută căile de rezolvare în acest sens. Este preocupat și de găsirea unei persoane pregătite profesional în funcția de director al căminului cultural, care să îndrume activitatea instituției și care este capabil de coordonarea activităților desfășurate acolo. În ce privește înzestrare tehnică, potrivit membrilor Clubului Eva – care întrețin curățenia clădirii – ar fi absolut necesară achiziționarea unui aspirator de praf industrial.

Biblioteca

Biblioteca comunală se află la Zetea, cum am spus mai sus. La fel ca și arhiva, funcționează în clădirea căminului cultural. Înainte de 1944 în localitate exista și o bibliotecă pentru tineret și una școlară. Instituția care funcționează azi, și-a început activitatea în septembrie 1949. În

prezent dispune de 14.000 de volume, respectiv 10.000 de publicații sunt ținute în evidența secției din școală. Consiliul local a depus un proiect acceptat în cadrul programului Biblionet, care are ca scop înlesnirea dezvoltării unui sistem modern de biblioteci publice în țară, astfel, s-a reușit înzestrarea instituției cu calculatoare și acces la internet. Mărirea posibilităților tehnice din anii trecuți s-a dovedit a fi utilă fiindcă se vede că locuitorii comunei care nu dispun de acces la internet beneficiază în număr mare de serviciile noi ale bibliotecii. Totuși, funcționarea instituției este restrânsă, lipsa de spațiu și în acest caz este o problemă permanentă. În cursul discuțiilor cu focus-grupurile, a fost formulată și cererea că ar fi nevoie de rafturi noi și în prezent există cărți donate din Ungaria, pentru care încă nu s-a putut găsi loc, aceste lecturi fiind indisponibile pentru cei interesați. În opinia actorilor culturali ar fi nevoie și de crearea unei biblioteci electronice, cu ajutorul căreia fondul disponibil ar putea fi catalogat.

Formațiuni culturale

Teatru

În comuna Zetea grupurile de teatru încercă să perpetueze strălucirea formațiunilor dramatice de odinioară. De câteva luni, la Sub Cetate a fost reînființat un grup care a și prezentat deja câteva spectacole. În anul 2010, la Zetea și-a început activitatea o echipă de amatori, care de atunci a fost reorganizată în mai multe rânduri, pe lângă abandonuri, o dificultate reală a fost găsirea unui profesionist care să îndrume activitatea cu competența necesară. În prezent, grupul are 12 membri permanenți care pe lângă munca și problemele lor zilnice încercă să găsească timp ca mișcarea teatrală din Zetea să aducă noi lauri pentru localitate. Ei se străduiesc să prezinte spectacole nu doar cu ocazii festive, dar să închege programe pentru spectacole de o seară întreagă. În cursul discuțiilor cu actorii culturali s-a ridicat problema asigurării fondurilor financiare necesare pentru scenografia spectacolelor. Grupul nu poate asigura decât cu greu sumele necesare. Consiliul local acordă o importanță deosebită activităților culturale, deci și funcționării echipei de teatru pe care încercă să o sprijine material.

Dans popular

Un specific al satelor secuiești este străduința de a-i face pe copiii de vârstă fragedă să cunoască și să îndrăgească dansul popular, astfel se explică faptul că, în fiecare localitate mai mare, cam peste tot există echipe de dans. Formațiuni de copii funcționează și la Sub Cetate,

respectiv Zetea, care reprezintă comuna cu ocazia diferitelor evenimente din țară și de peste hotare. Echipele de dans a copiilor au luat ființă în 2008 la Sub Cetate, respectiv în 2002 la Zetea. În localitatea din urmă, în prezent, peste 80 de copii cultivă tradiția dansului popular, dar datorită membrilor mai vechi reîntorși, s-a întâmplat și situația ca pe scenă să fie prezenți, în total, 103 mici dansatori.

Copiii învață nu doar coregrafie, ci fac cunoștință cu figurile de bază ale dansurilor din diferitele zone ale Ardealului. Echipa are portul său propriu, ca mai toate cheltuielile, și costul acestora este suportat de părinți. Localnicii sunt de părere că există cerere și trebuie asigurată posibilitatea învățării dansului popular și pentru copiii de vârstă preșcolară, dar tocmai din cauză că toate cheltuielile trebuie suportate de părinți, sunt multe familii cu mai mulți copii care nu-și pot permite aceasta. Localnicii așteaptă soluționarea problemei din partea Consiliului local, respectiv solicită intermedierea autorităților în sprijinul organizării transportului copiilor cu ocazia spectacolelor în deplasare.

Pe lângă echipa de dans a copiilor, la Zetea funcționează deja de trei ani și o formație de dans a adulților, cu participarea a 14 perechi de dansatori. Probele sunt ținute în căminul cultural unde în mai multe rânduri s-au confruntat cu situația că munca lor a fost deranjată de activitățile derulate în sala de culturism. Sunt de părere că oficiul ar trebui să găsească o soluție cât mai grabnică pentru rezolvarea lipsei de spațiu. Indemnizația instructorului de dans este plătită de membrii formației, costumele necesare se încearcă a fi asigurate printr-un proiect câștigător, însă din cizme și așa au lipsuri. Însă o problemă mult mai cardinală este că nu pot colabora cu orchestre și instrumentiști de muzică, care să asigure acompaniamentul producțiilor, neputând asigura cheltuielile din surse proprii.

Fanfare

La Sub Cetate, în ultima vreme, activitatea fanfarei a cam încetinit: nu există un instructor profesionist. În anii trecuți, instrumentiștii au fost instruiți de un profesor care făcea naveta de la Odorheiu Secuiesc. Părinții doresc să sprijine reînceperea activității, dar intenția lor nu este suficientă pentru realizare. Pentru o activitate corespunzătoare ar fi necesare și investiții: în prezent fanfara dispune de 32 de instrumente diferite, dar unele sunt uzate, de calitate slabă și care ar trebui înlocuite.

La Zetea există din nou o fanfară activă începând din anul 2004, când a fost reorganizată cu 20 de membri. Au aceeași problemă: se impune reîmprospătarea și completarea setului de

instrumente disponibile, respectiv ar trebui găsită o sală care să fie corespunzătoare pentru repetițiile lor.

V. Organizații civile

Clubul de Conservare a Tradițiilor „Eva”

Organizația civilă înființată la începutul noului mileniu, activă până azi, și-a propus ca scop integrarea generației mai în vârstă în viața culturală a comunei, în conservarea și transmiterea tradițiilor. Clubul Eva își asumă un rol în organizarea tuturor evenimentelor culturale. Cheltuielile necesare pentru activitatea lor sunt asigurate parțial din încasările proprii și cotizații, iar restul prin sprijinul Consiliului local. Au organizat un cor care întregește cu programe variate oferta culturală locală, prezintă spectacole în deplasare nu numai în împrejurimi dar și în localitățile înfrățite. Spre bucuria copiilor în anul 2001 au înființat Orășelul Basmelor, organizat de atunci în fiecare an. Tot anual sunt organizate Balul Mascat al Adulților și Balul Ana devenite o tradiție. Iau parte de la an la an la sarcinile legate de Zilele Satului, depun și o activitate caritativă: au colectat alimente pentru copiii Fundației Sf. Francisc de la Deva. Pe lângă acestea, cu sprijinul Consiliului local, acceptă și sarcini publice ca asigurarea curățeniei căminului cultural sau aranjarea parcului din centrul comunei.

Clubul Eva a contribuit la rearanjarea muzeului sătesc găzduit în clădirea căminului cultural, și și-a propus ca scop crearea unui muzeu sătesc într-adevăr demn de patrimoniul cultural și arhitectural al comunei Zetea. Pentru realizarea proiectului ar fi necesară achiziționarea unei case cu specific local, unde s-ar putea amenaja muzeul deschis pentru turiști. Această realizare nu se poate finanța din fonduri proprii, în opinia membrilor clubului implementarea proiectului cere sprijinul Consiliului local și al Composesoratului.

Forumul Tinerilor din Zetea

Organizația „Zetelaki Ifjúsági Fórum (ZIF)” a fost înființată ca membră a Consiliului de Coordonare a Tineretului din Odorhei (UIET) care funcționează sub egida Conferinței Tineretului Maghiar (MIÉRT). În anii trecuți, organizația și-a dovedit necesitatea și în același timp eficacitatea. Asumă roluri în organizarea multor evenimente locale. Printre altele, organizează Ziua satului, Zilele Tineretului, programe pentru copii, confecționare de coroane de Advent, zile meșteșugărești și serbări de Moș Nicolae, pentru activități caritative. În prezent dispun de un birou pe care doresc să-l amenajeze în mod corespunzător. Mai demult, au depus un proiect în acest sens, dar din cauza evaluării nefavorabile proiectul încă nu a fost realizat. Tot pe bază de concurs au reușit să asigure câteva mijloace tehnice necesare în munca lor: laptop, imprimantă. Pe lângă acestea, ca prioritate, figurează achiziționarea unui aparat de proiecție și aparate de fotografiat.

VI. Activități sportive

Comuna Zetea a dobândit rezultate remarcabile și în domeniul sportului. Au adus mai multe succese pentru comună echipele de handbal, respectiv luptătorii. Interesul tineretului față de sport nu slăbește nici astăzi și, spre deosebire de situația formațiunilor culturale, în domeniul sportului există avantajul că aici există specialiști cu bună pregătire profesională, de vârstă activă. Marea problemă, care îngreunează antrenamentele, și aici, este tot lipsa de spațiu.

Sala de sport

Sala de sport la Zetea este exploatată la maxim, 100%: activează echipe de handbal organizate, de adulți, fete și băieți, pe lângă acestea se mai țin și antrenamente de fotbal/futsal. Luptele au de asemenea un trecut de mai multe decenii, dar din cauza lipsei de spațiu această activitate a fost întreruptă și, astfel, există posibilități numai pentru practicarea jocurilor cu minge. Cerințele arată desigur că oferta sportivă ar trebui lărgită, dar și aici ne lovim de aceeași lipsă de spațiu. Orele de educație fizică ale elevilor se țin în sala de sport, de aceea zilnic între orele 8:00–16:30 nu se pot face antrenamente, restul timpului fiind exploatat la maxim de către echipele sportive active. Localnicii ar vrea ca pe lângă reînvierea luptelor să fie organizate cursuri de aerobic, pilates, să se poată juca și șah. Toate sunt compromise de lipsa locului adecvat. În cursul discuțiilor cu actorii vieții sportive locale au fost formulate critici în privința stării structurale, dotării săracăcioase a sălii de sport. Sunt de părere că clădirea ar trebui lărgită cu mai multe vestiare, pentru organizarea unor concursuri de anvergură. Ar fi nevoie și de săli de duș și de construirea unei tribune mai mici, precum și de restaurarea cât mai grabnică a hornului care este pe punctul de a se prăbuși. Dacă din cauza lipsei fondurilor lărgirea nu va fi posibilă prin construirea de spații noi, localnicii cred că ar trebui amenajată undeva o sală care, datorită caracterului ei multifuncțional, ar putea asigura loc pentru mai multe activități sportive diverse. S-a formulat și ideea ca spațiul de sub acoperișul școlii, în prezent neutilizat, ar putea fi transformat în acest scop, dar Consiliul local intenționează să utilizeze acest spațiu și în scopuri didactice. Finalizarea acestui proiect va fi una dintre cele mai importante decizii ale perioadei următoare.

În opinia localnicilor ar fi nevoie de un plan de sistematizare cuprinzător referitor la zona sălii de sport, care să includă și amenajarea locurilor de parcat și a spațiilor verzi. Printre posibilitățile de dezvoltare a fost menționată și crearea unui teren de sport cu gazon artificial,

care ar putea fi amplasat în spatele sălii de sport. Această investiție ar ajuta la dezaglomerarea, protejarea marelui teren recent recondiționat. Din punctul de vedere al dotării tehnice, ca și căminul cultural, și pentru întreținerea corespunzătoare a sălii de sport ar fi nevoie de achiziționarea unui aspirator de praf industrial.

În ce privește Sub Cetatea, sala de sport fiind inexistentă, condițiile practicării sporturilor sunt și mai limitate, acolo s-ar impune în primul rând cumpărarea unui teren în vederea amenajării unui teren de sport cu gazon artificial pentru iubitorii sporturilor din localitate.

Echipe de sport

Handbal

În localitate activează echipe de fete, de băieți și de adulți. Echipa feminină participă în campionatul județean, echipamentele și celelalte cheltuieli fiind asigurate de ele însele. Echipa masculină evoluează și ca rezerva echipei profesioniste KC din Odorheiu Secuiesc. Echipele școlare au la dispoziție echipamente, tricouri, mingi. În cursul anilor s-a reușit încheierea unui sistem de relații interne și externe prin care elevi primesc continuu invitații, susținând jocuri nu numai în țară, dar și peste hotare. În opinia antrenorului lor, cea mai spinoasă problemă este că pot rezolva cu greu transportul sportivilor – lipsă menționată și referitor la echipele de dans –, de aceea Consiliul local încearcă să trateze acest aspect ca o problemă generală și să găsească o soluție în acest sens.

Fotbal

Și în acest domeniu se manifestă un interes pronunțat din partea tineretului școlar și al adulților mai tineri, având echipe active în fiecare categorie de vârstă. Terenul de fotbal actual nu mai face față solicitărilor, nu poate satisface cerințele, ținând cont și de faptul că parțial servește ca o parte din curtea școlii. Pe lângă faptul că ar mai fi nevoie de încă un teren mare, și modernizarea celui existent devine din ce în ce mai actuală. Ar trebui recondiționată fundamentarea și prevăzută cu un sistem de stropit în vederea întreținerii corespunzătoare. Actorii vieții sportive susțin că și aici s-ar impune amenajarea a mai multor terenuri cu gazon artificial, nu numai la Zetea, dar și la Sub Cetate.

Lupte

Opinia generală din anii trecuți considera că, în zona Odorhei, comuna Zetea este cetatea rezervei de lupte libere. Între anii 2000–2012 localnicii au reușit să obțină succese remarcabile, cucerind titluri de campioni și medalii atât la competițiile din țară cât și peste hotare. În pofida

eficienței acestei ramuri sportive, cum am mai amintit în cele de mai sus, nu s-a reușit menținerea în viață a acestei activități. În anii trecuți, lipsa de spațiu a cauzat probleme permanente, de aceea antrenamentele au fost suspendate, situația nefiind aranjată în mod liniștitor nici în prezent. Antrenorul de atunci ar dori să continue și să ajute tinerii doritori de lupte în pregătirea lor, și se constată că cerințe în acest sens există. Însă în prezent, tinerii și adulții trebuie să facă navetă la Odorheiu Secuiesc, nu numai pentru studii școlare și muncă la serviciu, dar și pentru continuarea antrenamentelor de lupte.

Condițiile de bază: materialul uman și saltele de lupte există și în prezent. Dacă e nevoie, în sala de sport pot fi organizate competiții, însă pentru efectuarea de antrenamente sistematice nu dispun de un spațiu permanent. Pentru a se pregăti în mod corespunzător, ar avea nevoie de o sală de 12x12 m.

Concluzii – cultură, sport, sfera civilă

Atât în cazul activităților culturale cât și celor sportive se poate afirma că tinerii comunei caută cu mult interes posibilitățile pentru învățarea dansurilor populare, respectiv practicarea diferitelor ramuri sportive. În domeniul culturii, pe lângă problemele resurselor umane, se constată și dificultăți infrastructurale, lipsă de spațiu. Tot lipsa sălilor de antrenamente și bazele sportive care trebuie reabilitate înseamnă problemele și în domeniul sporturilor.

Pentru o mai ușoară trecere în revistă a priorităților de dezvoltare a turismului în perioada următoare mai jos rezumăm structurat în tabel cele mai importante obiective formulate pe paginile anterioare:

Grupuri culturale și civile	Dificultăți de funcționare
Echipe de teatru	Sprîjin financiar pentru decorurile de scenografie.
Echipe de dans popular	Angajarea unui instructor de dans pentru copiii din grădinițe. Asigurarea transportului micilor dansatori la spectacolele date în deplasare. Echipa de adulți are nevoie de o orchestră pentru acompaniamentul programelor.
Fanfare	Instrumentele sunt învechite și trebuie completate. Sală corespunzătoare pentru repetiții.
Forumul Tineretului din Zetea	Pentru o funcționare corespunzătoare este nevoie de amenajarea biroului, achiziționarea unui aparat de proiecție și de fotografiat.

Instituții culturale	Priorități de dezvoltare
Căminul cultural Sub Cetate	Identificare posibilităților de lărgire și modernizare, achiziționare de dotări noi, tehnică de sunet și lumină.
Biblioteca comunală	Găsirea de soluții la problemele cauzate de lipsa de spațiu, întregul fond de cărți să poată fi pus la dispoziția cititorilor. Găsirea posibilității de a crea o bibliotecă digitalizată.
Căminul cultural Zetea	Dezaglomerarea clădirii, restabilirea utilizării sale conform destinației. Desemnarea directorului căminului cultural, asigurarea indemnizației. Achiziționarea unui aspirator de praf industrial.
Lărgirea activităților culturale	
Se constată cerința ca Zetea să găzduiască tabere de creație artistică, o tradiție mai veche ar putea fi reînviată prin organizarea unei tabere de arhitectură sau sculptură.	

Activități sportive	Dificultăți de funcționare
Handbal	Nu este rezolvat transportul tinerilor sportivi.
Fotbal	Terenul de sport actual trebuie modernizat și ar fi nevoie de încă un teren mare, respectiv teren cu gazon artificial. Acesta din urmă și la Sub Cetate.
Lupte	Desemnarea unei săli adecvate pentru antrenamente.
Tenis de teren	Sunt cerințe în localitate pentru această ramură sportivă, deci trebuie examinată și posibilitatea creării unui teren de tenis.
Instituții de sport	Priorități de dezvoltare
Sala de sport	Găsirea unei soluții la problemele cauzate de lipsa de spațiu. A căuta soluția pentru lărgirea și modernizarea sălii de sport, construcția de vestiare, săli de duș, teren cu gazon artificial. Întocmirea unui plan general de sistematizare a zonei sălii. Achiziționarea unui aspirator de praf industrial.

VII. Dezvoltări antreprenoriale

Pe lângă așezarea, infrastructura și condițiile economice ale unei localități, cultura, relațiile sociale și obiceiurile populației au o influență pronunțată asupra nașterii și funcționării întreprinderilor. În înființarea întreprinderilor, antreprenorii sunt motivați adeseori și de posibilitățile limitate ale pieței forței de muncă locale, deci se străduiesc să creeze locuri de muncă pentru ei înșiși, fără să fie constrânși în a-și părăsi comunitatea, familiile..

Până în zilele noastre, un element indispensabil al supraviețuirii așezărilor a devenit adoptarea unei politici economice care se adaptează la condițiile proprii. În cursul analizei practicii de dezvoltare a economiei locale un moment important este luarea în considerație a opiniei localnicilor în indicarea direcțiilor și elaborarea planurilor de dezvoltare. De aceea, o sarcină importantă a conducerii locale este să țină în mod sistematic întrevederi formalizate în care să fie implicați și întreprinzătorii economici. În anii precedenți, și la Zetea a fost inițiată o serie de forumuri care încearcă să înlesnească informarea reciprocă între autorități și alte instituții oficiale, respectiv întreprinzători și să creeze condițiile unei cooperări. În zilele noastre pot avea speranțe de succes numai acele întreprinderi care sunt capabile să-și creeze și să-și mărească competitivitatea, sfera de afaceri și de operare, care pot răspunde și se pot apăra de provocările concurenței pieții având cunoștințe corespunzătoare de marketing și planuri strategice pe termen lung. Totodată, un factor important este faptul ca antreprenorii să cunoască sursele și posibilitățile de finanțare accesibile asigurate de politica de sprijin a statului român sau a Uniunii Europene.

Marea majoritate a întreprinderilor din Zetea care oferă locuri de muncă, 79,7% un efectiv de angajați de doar 1–9 persoane, numai la 13 firme lucrează 10–49 angajați, și numai una singură are peste 50 de lucrători. Cele mai multe firme activează în sectorul comerțului cu amănuntul, acestea sunt urmașii industriei de prelucrare, apoi transportul și depozitarea. În aceste trei domenii funcționează 48,5% a firmelor din Zetea. Alte sectoare importante sunt agricultura, industria hotelieră și industria construcțiilor. Din punctul de vedere al cifrei de afaceri 77,3% a firmelor peste venitul nul face parte din categoria de venituri între 10 mii și 1 milion de lei, 11 firme realizează un venit anual de peste 1 milion de lei. În ce privește profitul net, 5 întreprinderi au un profit anual ce depășește 100 mii lei, iar 25 de firme realizează un profit anual mai mare de 10 mii lei.

La discuția cu focus-grupurile organizată pe marginea acestei teme am invitat întreprinzătorii locali pentru a stabili împreună acele linii directoare pe care conducerea comunei ar trebui să

o urmeze în anii următori în vederea dezvoltării afacerilor locale. În cursul discuțiilor am aflat că primăria nu dispune de informații pertinente în privința situației întreprinderilor. Chiar și datele statistice disponibile sunt puține la număr. În prezent, 187 de întreprinderi sunt luate în evidență pe raza comunei, dar nu există nicio evidență despre anumite întreprinderi, în ce formă juridică și în ce domeniu își desfășoară activitatea, în ce măsură angajează forță de muncă locală. Fără o evidență amănunțită este foarte dificilă evaluarea cererii de pe piața forței de muncă locale, aceasta poate fi una din cauzele fenomenului general că pe teritoriul comunei așteptările angajatorilor și calificarea profesională a forței de muncă nu sunt în concordanță. În opinia antreprenorilor din comună, majoritatea forței de muncă active poate fi considerată ca necalificată. Muncitorii calificați care lucrează la firmele locale au 40–50 de ani, în rândul adulților mai tineri specialiștii lipsesc aproape cu desăvârșire. Antreprenorii sunt de părere că învățământul profesional ar trebui reînviat în următoarele domenii: industria lemnului, industria prelucrării metalelor (lăcătuși, strungari), industria textilă și turismul. Ei cer din partea conducerii comunei ca, în legătură cu dezvoltarea viitoare a liceului teoretic din Zetea, învățământului profesional să ocupe o poziție fermă în sensul reintroducerii. Faptul că pe lângă învățământul teoretic este necesar și învățământul profesional este indicat de proporția destul de mică a elevilor din Zetea care se prezintă la examenul de bacalaureat. Pe lângă aceasta, primăria trebuie să își asume un rol și în ceea ce privește forța de muncă locală, astfel încât posibilități de calificare să fie accesibile și în comună. Realizarea unei forme de calificare în cooperare cu localitățile din microregiune ar putea ajuta la amplificarea competențelor de limbă ale forței de muncă sau chiar dobândirea cunoștințelor necesare în domeniul administrației – opinează întreprinzătorii.

Revenind la lipsa unei baze de date menționată mai sus, este important de remarcat că, din această cauză, apare în mod repetat problema lacunelor informaționale și în sfera antreprenorială. Astfel, s-a putut întâmpla că o firmă din Sub Cetate să angajeze muncitori calificați tocmai din valea Nicoului, neexistând un for care să ofere informații în privința forței de muncă locale. Deci împărtășirea informațiilor, după părerea întreprinzătorilor este importantă și pentru ca firmele să poată solicita cât mai eficient forța de muncă locală. Pe lângă aceasta, formarea unei rețele antreprenoriale ar contribui la o mai bună cooperare între firmele din localitate. În cursul discuției cu focus-grupul s-a formulat propunerea unanimă ca baza de date disponibilă în prezent să fie mărită și actualizată de primărie, firmele trebuie luate în evidență în totalitate, apoi integrate într-o asociație comună. În aceeași timp, au evidențiat că o astfel de grupare ar fi de folos cu adevărat dacă printr-o muncă voluntară de susținere, sau în caz de necesitate cu sume investite în mod proporțional, ar putea formula în

primul rând obiective de interes comun. În cadrul organizației, pe lângă străduința de a rezolva problemele comunitare și de a sprijini activitatea profesională a firmelor, în opinia localnicilor ar fi nevoie și de organizarea unor întâlniri mai puțin formale. Trebuie asigurată posibilitatea ca sfera antreprenorială locală să tematizeze problemele existente în cursul unor discuții libere și să încerce să caute soluții la acestea. S-a formulat și propunerea de a promova prin internet activitatea și datele de contact ale rețelei de firme, prin crearea unei baze de date online.

La întrebarea ce poate face un consiliu local în vederea dezvoltării sferei antreprenoriale participanții la discuție au accentuat: este deosebit de important ca autoritatea locală să fie capabilă să asigure un climat liniștit și calm în care este „bine” să intri în afaceri. În cazul în care conducerea oficiului vrea să intervină în derularea vieții de afaceri, să se consulte cu firmele, și toate strategiile care afectează și această sferă, să fie elaborate în comun, în colaborare – solicită întreprinzătorii. Strategiile sunt deosebit de necesare, deoarece întreprinzătorii se confruntă cu probleme ca lipsa de materii prime de bază: nu există lemne în cantitate suficientă, dar în multe locuri este o problemă și penuria de energie. Pe lângă aceasta, ar fi necesară și atragerea capitalului străin, care este de neimaginat în lipsa unei viziuni de viitor concrete, fiindcă pentru convingerea investitorilor trebuie prezentate niște proiecte de dezvoltare sprijinite de fundamentări reale.

S-a accentuat faptul că autoritatea locală are o responsabilitate și în distribuirea diferitelor lucrări. Trebuie să acorde, pe cât posibil, avantaj firmelor locale. Lucrările care pot fi efectuate de firmele din localitate să nu fie atribuite întreprinzătorilor străini. De asemenea, este important ca primăria să aibă un rol de frunte în promovarea produselor locale, să ajute produsele din Zetea să fie prezente la diferitele evenimente. Propun ca oficiul să participe ca intermediator în promovarea produselor și să se străduiască la coordonarea corespunzătoare a acestui domeniu, ca element al unei campanii de marketing conștiente.

În continuare, în cadrul discuțiilor s-a formulat și propunerea că pentru mai mulți întreprinzători ar fi deosebit de favorabil dacă Consiliul local, în cadrul anumitor reglementări legale, ar putea da în chirie terenuri în vederea diferitelor scopuri de investiție.

Întreprinzătorii au făcut propuneri și pentru extinderea gamei serviciilor. Au menționat ca o deficiență, că atât la Sub Cetate cât și la Izvoarele ar fi necesară înființarea unei formațiuni de pompieri voluntari, similare cu cea din Zetea, care ar putea acorda ajutor în situații diferite, ar accelera intervenția în cazurile de incendiu, catastrofe naturale neprevizibile, sau alte diferite accidente.

Pentru o mai ușoară trecere în revistă a priorităților de dezvoltare a turismului în perioada următoare mai jos rezumăm structurat în tabel cele mai importante obiective formulate pe paginile anterioare:

Priorități	
Mărirea bazei de date	Elaborarea unei baze de date amănunțite despre firmele care activează în comună, care să fie accesibilă și online
Înființarea unei asociații a întreprinzătorilor	Crearea unei rețele axată pe obiective comunitare, capabilă să se ocupe și de probleme locale și să ofere sprijin profesional sferei antreprenoriale. Închegarea cooperării între firme. Sprijin în orientarea în desişul reglementărilor legale
Promovarea învățământului profesional	Crearea posibilităților de calificare la nivel de microregiune, de ex. cursuri de limbi, îmbogățirea cunoștințelor de administrație
Asigurarea învățământului profesional	În cadrul liceului teoretic din localitate să funcționeze și învățământ profesional în domeniile: industria lemnului, industria prelucrării metalelor (lăcătuși, strungari), industria textilă și turismul
Organizarea echipei de pompieri voluntari	Ar fi necesară organizarea formațiunilor de pompieri voluntari și la Sub Cetate și la Izvoarele
Promovarea produselor locale	Suținerea producătorilor locali în promovarea produselor lor, participare la târguri și expoziții, prin crearea de cooperative de producție și de comercializare

VIII. Învățământ școlar și extrașcolar

În domeniul învățământului sistematizat și administrat de stat pentru copii și al îndeletnicirilor teoretice și practice în afara așa numitelor ore de clasă, echipa de lucru a identificat și a totalizat dezvoltările școlare și extrașcolare. În această echipă de lucru au participat profesori, învățători, educatoare și lucrătorii conducerii locale.

În cadrul dialogului cu echipa de lucru, ca un prim pas, au fost identificate tematicile pe care să fie axate discuțiile. În consecință, s-au conturat două direcții principale, în urma discutării și punerii de acord a acestora s-a putut stabili strategia comunei în privința învățământului. Liniile directoare stabilite au fost:

- dezvoltări infrastructurale în imobilele de învățământ actuale și viitoare;
- calificări, activități în cadrul programei școlare și extrașcolare, atât pentru copii și tineri, cât și pentru cadrele didactice.

Dezvoltări infrastructurale

Creșe

În baza sondajelor recent efectuate, respectiv a propunerilor de dezvoltare formulate de către populație se conturează cu exactitate cererea înființării unei noi creșe în comună pentru a asigura copiilor de 1–3 ani o plasare, supraveghere și activitate corespunzătoare. Ordonanța Guvernului nr. 111/2010 le sprijină pe mamele care se întorc la locul de muncă înainte ca copilul să fi împlinit vârsta de doi ani, în schimb realizarea acesteia în practică nu poate fi garantată decât cu o infrastructură corespunzătoare și personal calificat. Amplasarea creșelor va fi stabilită în baza sondajului efectuat înainte de realizarea efectivă.

Grădinițe

În cursul anilor trecuți au crescut continuu cerințele calitative și cantitative în legătură cu plasarea copiilor în grădinițe. În primul rând ar trebui renovată și extinsă clădirea existentă a grădiniței din Zetea. Aici trebuie construită o nouă aripă cu capacitate corespunzătoare care să primească efectivul mărit de copii și să le poată asigura condiții pentru o educație de calitate la nivelul epocii. În această aripă trebuie amenajată și o bucătărie pentru a putea asigura copiilor condiții de alimentare corespunzătoare. Printre celelalte proiecte amintim înființarea unei alte grădinițe care ar fi amplasată la periferia satului Zetea, la Tofalău. Aici premisa

demarării investiției ar fi achiziționarea unui teren, deoarece la ora actuală consiliul local nu dispune de un teren de întinderea corespunzătoare. Prin extinderea, respectiv construirea acestor grădinițe s-ar putea crea o situație oarecum echilibrată în privința teritorială, în sensul că, locuitorii comunei să aibă șanse egale de a beneficia de sistemul de instituții educaționale

Școli

În cazul școlii din centrul comunei Zetea o prioritate absolută este extinderea clădirii actuale, care datorită condițiilor de spațiu nu permite mărirea suprafeței de bază, însă în interiorul configurației structurale actuale mai sunt posibilități de dezvoltare. Astfel, de exemplu: spațiul de sub acoperiș încă nu este amenajat, deci poate să ofere un spațiu excelent pentru extinderea școlii. Deci ca o prioritate între sarcinile de rezolvat ale comunei în domeniul școlar figurează reabilitarea totală și amenajarea acestui spațiu pentru a putea ridica neîntrerupt eficacitatea învățământului. Paralel cu reabilitarea, prin reamenajarea spațiilor interioare trebuie aranjate câteva laboratoare pentru a putea înlesni o dezvoltare calitativă imediată în instrucția practică a elevilor. O parte integrantă a unei astfel de reabilitări trebuie să fie și modernizarea completă a sistemului de încălzire, deoarece acesta este mai mult ca perimat. Din cauza efectului său de poluare a mediului și a consumului de energie exagerat, încălzirea școlii împovărează de la an la an mai mult bugetul Consiliului local al comunei.

Calificări, activități în sistemul școlar și extrașcolar

Pentru copii și tineri

Diferitele activități școlare și extrașcolare au o importantă tradiție în comună. Au o vechime de mulți ani/multe decenii învățarea dansurilor moderne și tradiționale (populare) pentru copii și tineri, organizarea și desfășurarea diferitelor concursuri locale (de ex. concursul cu tematica porților secuiești), dezvoltarea aptitudinilor de îndemânare (cioplitul în lemn, origami), respectiv sporturile ca activități de timp liber. În domeniul sporturilor comuna se mândrește cu rezultate deosebite, de ex. echipa feminină de handbal, luptătorii, șahiștii. În vederea susținerii permanente a activităților și sporturilor sus menționate, respectiv pentru a atrage și mai mulți copii, este nevoie de ajutoare care pot asigura fondul infrastructural și mijloacele necesare pentru activități. În privința dansului trebuie cumpărate costume pentru probe și spectacole, în cazul concursurilor consumabile și mijloace, iar pentru sportivi trebuie făcute dezvoltări infrastructurale și săli de antrenament atât la Zetea cât și la Sub Cetate. Printre alte dezvoltări se poate menționa creșterea mobilității copiilor care participă la activități

(transportul la concursuri și spectacole) prin achiziționarea unui autobuz cu o capacitate de 25–30 de persoane.

Există posibilitatea ca tinerii să cunoască întreprinderile locale care sunt deschise în această privință, fiind interesate de preocupările tineretului. Scopul acestor întâlniri și instruirii formale-informale este ca tinerii să se pregătească mai temeinic pentru intrarea în lumea muncii. În cadrul programului „Școala altfel” firmele locale îi pot primi pe elevi și le pot arăta ce se așteaptă de la tinerii angajați. Tot în vederea consolidării sistemului de relații întreprinzători–tineri trebuie inițiate așa numitele programe pentru ucenici unde tinerii se deprind cu tainele unor meserii, întregind fericit cursurile teoretice de la școală și îndeletniciri practice.

Pe lângă pregătirea calitativă și practică a forței de muncă este important ca majoritatea tinerilor să cunoască cel puțin o limbă străină. În acest sens, conducerea comunei va organiza tabere de limbi, mai ales în perioada de vară.

Pentru profesori și alte cadre didactice

Pentru ca instructorii și profesorii să aibă posibilitatea de a se perfecționa permanent din punct de vedere profesional este important să participe la cursuri speciale. Acestea trebuie să aibă pe cât posibil caracter practic, în care trebuie antrenați instructori din alte țări pentru ca elevii să cunoască și alte puncte de vedere și experiențe. Prin contactul cu instructorii din străinătate, cadrele didactice se pot integra într-un sistem de relații internaționale și prin schimburi de experiență își pot îmbogăți cunoștințele.

Din aceste considerente, și pentru cadrele didactice este importantă organizarea și desfășurarea acestor activități, de ex. sub forma de tabere cu participare internațională, consolidarea relațiilor internaționale, respectiv participarea la schimburi de experiență în alte țări.

XI. Agricultură și silvicultură

Dezvoltări infrastructurale

Infrastructura silvică

Pădurea este o valoare naturală din care, prin valorificare rațională și sustenabilă, pot fi create locuri de muncă în toate segmentele vieții economice (turism, exploatarea, prelucrare, învățământ etc.).

În vederea consolidării sistemului de relații dintre turism și silvicultură trebuie realizate mai multe dezvoltări infrastructurale prin care pădurea devine „accesibilă” și interesantă și pentru turiștii. Printre aceste idei menționăm reabilitarea și întreținerea sistematică a drumurilor de pădure (forestiere), realizarea de drumuri pentru bicicliști și montarea indicatoarelor, construirea de case de pădurari și cabane, respectiv renovarea lor dacă acestea există însă starea lor nu mai corespunde unei utilizări permanente. Identificarea și analiza utilizării locale a metodelor aplicabile în dezvoltarea turismului pe termen lung va fi efectuată în cadrul strategiei de dezvoltare a turismului local. Prin acest document vom dezvălui posibilitățile prin care agricultura și silvicultura pot fi integrate în mod sustenabil în dezvoltarea turismului local. Scopul nostru este sprijinirea aplicării principiilor și metodologiei turismului verde.

Dintre celelalte proiecte de dezvoltare face parte realizarea unui traseu de cross, cu scop dublu: mărirea ofertei serviciilor turistice motorizate, respectiv protecția naturii prin combaterea cazurilor când pădurile sunt parcurse cu vehicule cu motor în mod ilegal.

În vederea creșterii valorilor silvice – mai ales în cazul activităților legate de exploatarea lemnului – este importantă efectuarea unor dezvoltări infrastructurale prin care materialul lemnos poate fi transportat din pădure mai ușor și cauzând daune mai mici mediului. Astfel de dezvoltări ar fi reprezentate de realizarea de rampe de încărcare în lungul drumurilor forestiere. Aceste rampe ar face ca încărcarea lemnului exploatat să fie mai rapidă și mai eficientă, respectiv mediul va fi mai puțin afectat din cauza greutateii autoutilitarelor mari. Este bine să reflectăm cât de rațională (și ecologică) ar fi exploatarea și transportul lemnului cu forța animalelor (caii), cu atât mai mult cu cât pentru aceasta pot fi obținute finanțări de stat și unionale. Bineînțeles, acest proces nu poate contraveni trendului modern de exploatare mecanizată, dar poate fi o soluție în rezervațiile naturale sau porțiunile de pădure cu infrastructură slab dezvoltată, greu accesibile.

Composesoratul trebuie introdus, proporțional prin forța sa economică și baza de masă, cât mai activ în viața comunei (are 2700 de membri, ceea ce înseamnă că aproape toate familiile sunt reprezentate). Viziunea de viitor a composesoratului trebuie să includă prevederi de dezvoltări comunale planificate pentru mulți ani viitori. Rolul Composesoratului Zetea în viața comunei este important din mai multe considerente, el fiind una dintre cele mai importante forțe economice și publice din cadrul comunei Zetea. Acest rol distins al Composesoratului poate fi esențial în următoarele domenii:

- exploatarea, prelucrarea materialului lemnos – aici sunt necesare proiecte strategice care, în acord cu planul de exploatare silvică, influențează viața economică a comunei
- agricultură, prelucrarea produselor agricole –la ora actuală, Composesoratul Zetea este deja un factor important: deține o fermă de vite, centrul de colectare și prelucrare a fructelor de pădure, etc.
- Composesoratul poate deveni un investitor instituționalizat, care în problemele importante pentru comuna Zetea poate ajuta chiar cu o contribuție financiară consistentă la realizarea unor proiecte cu importanță deosebită, dar cu surse deficitare
- Composesoratul trebuie să fie modelatorul important al unor probleme social-economice și educaționale: de ex. poate deveni instituția care formulează cu pregnanță cerința învățământului profesional în corelație cu reorganizarea liceului.

Fiind unul dintre composesoratele cu cel mai mare și puternic patrimoniu și forță financiară din Secuime, Composesoratul Zetea trebuie să asume un rol de seamă în organizarea vieții economice a „Celor Zece” (asociația a 10 composesorate din împrejurimi) și a întregului Ținut Secuiesc. Scopul este să devină o forță motrică în toate inițiativele inteligente care servesc interesele satului, comunei și a Secuimii. O astfel de inițiativă poate fi participarea la realizarea proiectului de dezvoltare a infrastructurii de la Harghita-Mădăraș, participarea activă în demararea programelor cluster sau chiar inițierea, realizarea unui program mai amplu de specializare.

Infrastructura agricolă

Agricultura comunei Zetea este concentrată în mod specific pe creșterea animalelor (zootehnie), cultura plantelor fiind de importanță mai redusă, dat fiind că în baza evaluărilor recente întinderea totală a suprafeței utilizate pentru cultura agricolă nu depășește 50 de hectare. Aceasta poate fi „mulțumită” și normelor de finanțare europene actuale care sprijină

mai mult pășunile și fânețele decât terenurile arabile. De aceea, este importantă menținerea culturilor pe terenurile existente chiar prin dezvoltări infrastructurale, de ex. realizarea și întreținerea drumurilor de câmp. Aceste dezvoltări pot conecta terenurile agricole cu dezvoltările turistice, astfel produsele pot fi valorificate direct turiștilor care vizitează localitatea. Pentru sprijinirea agriculturii locale este importantă amenajarea unei piețe locale, unde gospodarii locali pot oferi produse de calitate direct cumpărătorilor locali. În vederea contracarării lipsei de specialiști trebuie mobilizați specialiștii existenți, care ar putea ajuta prin cunoștințele lor profesionale pe cei care doresc să întrețină o gospodărie.

Inițierea de programe în regiune

În vederea formulării unor răspunsuri adecvate la provocările profesionale ale silviculturii și agriculturii este importantă finanțarea unor proiecte și activități prin care poate fi consolidată cooperarea dintre instituțiile/organizațiile care activează în agricultură / silvicultură și celelalte sectoare economice. În capitolul “Dezvoltări infrastructurale” am prezentat, în detalii, posibilitatea cooperării strânse cu turismul, de aceea în acest capitol prezentăm cu precădere idei de dezvoltare în tematica învățământului și cooperativizării care sprijină atât silvicultura cât și agricultura.

În domeniul învățământului există idei formulate în două dimensiuni. Învățământul, ca un proces instructiv-educativ școlar și extrașcolar organizat pentru copii și tineri este un factor important de formare a conștiinței locale. Pentru această categorie de vârstă trebuie inițiate programe de școală în pădure astfel încât copiii să descopere, cu ajutorul instructorilor, valorile naturii și posibilitățile de valorificare sustenabilă, în plus, să fie învățați cum să utilizeze modul de gândire ecologic în viața de toate zilele. În cealaltă dimensiune trebuie organizate în mod permanent cursuri de formare (chiar complementate de programe de schimburi de experiență internaționale) pentru ca acele persoane care iau decizii privind viitorul pădurilor și câmpiilor să poată utiliza metode și mijloace adecvate în acest sens. Este important ca prin aceste cursuri să modelăm mentalitatea composesoratorilor, pădurarilor, lemnarilor, agricultorilor în interesul unei gospodăririi sustenabile cu resursele noastre naturale.

X. Biserică, religie

Dezvoltări infrastructurale

Din discuții am aflat că în rândul dezvoltărilor infrastructurale pe primul loc figurează renovările de biserici, respectiv realizarea și reabilitarea locurilor cu valoare spirituală. Dintre biserici trebuie renovate în prima fază cele din Sub Cetate și Șicasău. În cazul celei dintâi există deja planuri aprobate în baza cărora poate fi realizată întreaga execuție. În ambele cazuri sunt necesare renovări totale, inclusiv spațiile interioare-exterioare și sistemul de încălzire. La Izvoarele în schimb, din cauza absenței unei biserici este necesară construirea unui așezământ nou ca localnicii și vizitatorii să-și poată exercita nestingherit religia lor. Paralel cu renovarea respectiv construirea bisericilor este necesară și amenajarea spațiilor verzi înconjurătoare pentru ca și mediul exterior al bisericilor să ofere prilej pentru o meditație spirituală corespunzătoare. Aceste spații pot servi ca și spații publice unde populația localității se poate reuni și își poate discuta grijile și problemele care o frământă. Tot în categoria dezvoltării spațiilor exterioare intră și realizarea spălătorilor exteriori. Astfel, bisericile și împrejurimile lor pot deveni spații comunitare asigurând condiții civilizate și o recreere spirituală adevărată.

În cazul bisericii romano-catolice din Zetea, a devenit necesară de asemenea o renovare parțială, care cuprinde înlocuirea pardoselii și modernizarea încălzirii, respectiv repararea orologiului. Ca o completare la aceste dezvoltări, trebuie să evidențiem faptul că în cazul fiecărei investiții trebuie acordată atenție și reînnoirii mobilierului, respectiv achiziționării de mobilier nou, ca bănci și alte accesorii. În ce privește vechea biserică medievală, a intrat în discuție și necesitatea efectuării unor săpături în jurul bisericii actuale.

Tot ca un semn al recunoștinței pentru valorile spirituale și pentru strămoșii noștri trebuie acordată atenție reînnoirii și amenajării cimitirelor. Acestea trebuie împrejmuite, trebuie amenajate locuri de odihnă cu bănci, trebuie așezate coșuri pentru deșeuri astfel încât și aceste locuri să asigure un mediu cultivat pentru reculegere. Soluționarea gospodăririi deșeurilor este privită ca o prioritate principală de către conducerea locală.

La Zetea, locuitorii zonei Tofalău, mai ales vârstnicii, din cauza distanței mari, pot ajunge cu greu la locul de rugăciune, astfel a devenit necesară achiziționarea unui microbuz care să înlesnească deplasarea bătrânilor la biserică.

Tot în rândul necesităților de dezvoltare putem include și voința publică de a extinde structura de acoperiș a capelei mortuare.

Programe organizate și desfășurate de biserică

Rolul bisericii și al religiei în viața noastră de toate zilele poate fi consolidat prin organizarea de programe și evenimente publice. În cursul discuțiilor s-a evidențiat că trebuie să ne gândim la două tipuri de programe: (1) comunitare și (2) programe în legătură cu viața organizatorică internă a bisericii.

În cadrul programelor comunitare obiectivul primordial este dezvoltarea taberei inițiate și organizate pentru copii la Sub Cetate. În cadrul acesteia trebuie organizată o tabără de copii și la Zetea, în care ei să fie îndrumați spre învățăturile religiei. Tot în cadrul taberelor trebuie dezvoltate și programele pentru cercetași, respectiv programe de schimburi reciproce ca tinerii să cunoască fiecare religie și modul de viață al celorlalți. De biserică și religie se leagă și sprijinirea activității coriștilor copii, tineri și adulți, unde individul se leagă mai puternic de colectivitate, învățarea religiei devenind astfel mult mai eficientă.

Seria programelor de celălalt tip trebuie destinată persoanelor care activează și dețin un rol în cadrul bisericii. Astfel, pentru membrii consiliului ecleziastic trebuie organizat în mod sistematic programe de formare a colectivității în cadrul cărora poate fi consolidat sistemul de relații dintre membrii și voința de colaborare. Astfel de evenimente și posibilități pot fi: întreținerea relațiilor corului bisericesc și a relațiilor cu localitățile înfrățite, organizare de expoziții festive, pelerinaje, programe de vizite reciproce. Ar fi importantă în continuare integrarea persoanelor în vârstă și care mai merg la biserică în activitățile colective ale bisericii. Ca aceste programe să fie realizate orientat și eficient, este nevoie de mijloace consumabile, echipamente speciale și finanțări de călătorie.

XI. Probleme de servicii sociale, sănătate, ale tinerilor și pompierilor

Probleme sociale și posibilități de rezolvare

În cursul dezbaterii tematice sociale a ieșit la iveală că problemele și posibilitățile lor de rezolvare se grupează în jurul a trei teme principale: (1) șomajul, (2) îngrijirea vârstnicilor și a handicapaților, (3) realizarea unei infrastructuri speciale și asigurarea de servicii în zonă în vederea înlesnirii realizării activităților planificate în primele două tematici.

Pe raza comunei Zetea, șomajul este un factor social important care își manifestă efectul negativ în primul rând în comunitatea locală de rromi. Sub-profesionalismul, absența unei învățări continue, izolarea, respectiv necunoașterea normelor sociale au drept consecință numărul mare de șomeri în rândul rromilor. În vederea tratării problemei șomajului trebuie inițiate cursuri de pregătire speciale și integrate, esența acestora fiind ca, împreună cu mentorii, să încurajeze înființarea unor întreprinderi mici și exercitarea practică a unor meserii care sunt apropiate localnicilor. Inițierea unor programe similare este recomandată în vederea pregătirii și ralierei tinerilor.

Îngrijirea vârstnicilor și handicapaților este cealaltă provocare la care trebuie găsite răspunsuri în localitate. Pentru întâmpinarea grijilor și cerințelor unei populații ce îmbătrânește în mod perpetuu trebuie alocate din ce în ce mai multe resurse. Infrastructura actuală a localității nu este potrivită pentru îngrijirea și întreținerea organizată a vârstnicilor. De aceea, un prim pas ar fi crearea în localitate a unei infrastructuri multifuncționale care ar îndeplini funcția de cămin al vârstnicilor, centru de îngrijire pentru persoanele cu dizabilități și în același timp clubul de zi al bătrânilor. În imobil trebuie instalat un serviciu de salvare cu servicii profesionale de prim ajutor și de transport al bolnavilor. Printre sarcinile serviciului de ambulanță va figura formarea și operarea unui sistem al „butonului de panică” prin care poate fi asigurată o intervenție rapidă și eficientă în supravegherea la domiciliu a vârstnicilor bolnavi care trăiesc singuri. Infrastructura viitoare trebuie să fie potrivită și pentru găzduirea unui centru Caritas pentru ca îngrijirea vârstnicilor și persoanelor cu dizabilități să fie asigurată în condiții corespunzătoare de către un personal de specialitate. Printre serviciile centrului trebuie să figureze și îngrijirea profesională a bolnavilor la domiciliu și în vederea eficientizării acesteia centrul trebuie să achiziționeze și autovehicule. Tot în vederea susținerii reabilitării persoanelor cu dizabilități centrul va fi echipat cu mijloace de dezvoltare speciale

care vor ajuta în mare măsură la vindecarea și reintegrarea în societate a acestora. Secția de reabilitare a centrului va fi accesibilă nu numai pentru cei care trăiesc în localitate, dar prin dimensiunile și dotările sale va putea primi și persoane cu dizabilități sosite din alte zone. În vederea asigurării unei îngrijiri și asistențe medicale de calitate și a serviciilor de ambulanță, pentru personalul permanent și temporar al centrului trebuie organizate periodic specializări de calitate în cadrul cărora cu ajutorul unor specialiști din țară și de peste hotare ei vor învăța cunoștințele, metodele și procedeele profesionale.

Pentru atenuarea problemelor sociale menționate mai sus, dar legat și de tematica următoare, este foarte important să menționăm că în comună trebuie inițiat serviciul de administrator al satului, pentru care trebuie asigurat necesarul de condiții și mijloace: birou, mașină, cheltuieli de funcționare etc.

Copii și tineri

Pentru ocrotirea și dezvoltarea fizică-spirituală sănătoasă a copiilor și tinerilor devine necesară supravegherea printr-un sistem instituțional care îndeplinește sarcinile de monitorizare și intervenție în vederea evitării respectiv tratării situațiilor de pericol ce apar în diferite cicluri de viață. Ca un prim pas trebuie înființat și dezvoltat calitativ serviciul de asistentă socială pentru ca tinerele mame și copiii minori să primească o consultanță corespunzătoare în cursul dezvoltării lor. Acest serviciu trebuie să urmărească continuu dezvoltarea fizică-spirituală a fiecărui copil și evoluția situației din familie pentru a preveni situațiile de pericol cum ar fi maltratarea sau excluderea din familie. Asistentele trebuie pregătite profesional să fie capabile ca mentori în situațiile critice, când miza este abandonul sau expulzarea copilului. Deci, în acest domeniu trebuie învățată mai mult prevenirea decât remedierea unor astfel de situații. La fel de importantă este înființarea și funcționarea cluburilor pentru tinerele mame pentru ca acestea să dobândească cunoștințele fundamentale de îngrijire necesare pentru a-și crește copiii. Activitatea cluburilor poate fi sprijinită eficient de instalarea unei suprafețe de comunicare (de ex. un website) unde pot fi accesate experiențele profesionale și practice de bază legate de creșterea, educarea, îngrijirea unui copil. Ca o completare a serviciului de asistență și în cooperare cu acesta trebuie inițiate și preocupările de psihologie prin care copilul poate fi reintrodus în familie, respectiv, în cazul tinerilor, identificarea bolilor de dependență. O atenție deosebită trebuie acordată inițierii și funcționării activităților de prevenire pentru ca tinerii să primească cât mai multe informații la timp în vederea prevenirii dependenței de alcool, droguri și digitale. În aceste activități este

important și faptul ca tinerii să cunoască normele de comportament social, să primească o educație în privința obișnuințelor de consumator care au o influență mare asupra stării lor fizice și spirituale. Pentru copii, ca educația preventivă să fie și mai eficientă, se cere organizarea unor instruirii de vară, de mai multe jumătăți de zi, unde ei să învețe tratarea diferitelor provocări sociale.

O altă mare provocare cu care se confruntă tineretul muncitor este dobândirea unei locuințe. În localitatea Zetea trebuie demarat așa numitul „program al primei locuințe” cu ajutorul căruia tinerii pot obține în condiții favorabile o locuință sau un teren de construcție.

Sănătate veterinară

Deși problema sănătății veterinare este bine tratată în zonă, mai există provocări a căror rezolvare necesită dezvoltări suplimentare. Așa este de ex. problema transportului și tratării pe plan local a animalelor pierite. Regretabil, sistemul național nu este eficient, costă mulți bani și timp, poate servi doar parțial de elastic și cu rezultate minime cerințelor crescătorilor de animale. Pentru distrugerea animalelor moarte trebuie realizată o uzină acreditată care poate asigura condițiile corespunzătoare și rapiditatea cerută în transportarea și tratarea deșeurilor.

O altă problemă spinoasă este colectarea și așezarea la azile a câinilor vagabonzi. Așadar, pe plan local, este necesară înființarea și funcționarea unui azil pentru câini, conform normelor UE, pentru ca animalele fără gazdă să nu reprezinte un pericol potențial pentru populație.

Pompieri

În localitate echipa de pompieri voluntari funcționează în prezent cu 24 de membri care au în dotare două mașini de pompieri. În vederea eficientizării serviciului este necesară construirea unei hale pentru pompieri, având în vedere faptul că mașinile sunt parcate vara și iarna în aer liber. Protejarea stării lor de funcționare motivează construirea și punerea în funcțiune a unei asemenea clădiri. Investiția viitoare trebuie realizată în mod complex. Hangarul trebuie să fie potrivit și pentru a adăposti un centru de protecție împotriva calamităților ce se pot întâmpla în zonă. Imobilul trebuie să fie corespunzător și pentru depozitarea echipamentelor diferite în cantități necesare, cum ar fi: corturi, bucătărie mobilă, pături, carburanți etc. Este important ca aceste mijloace să fie achiziționate în calitate și cantități suficiente pentru ca în caz de catastrofe naturale să putem trimite din localitate unități de ajutor în stare de intervenție, respectiv să putem asigura îngrijirea și aprovizionarea celor nevoiași.

În vederea îndeplinirii eficiente a sarcinilor, pompierii și lucrătorii centrului de protecție trebuie instruiți profesional în cadrul unor cursuri de specializare în țară și în străinătate. În plus, activitatea de informare și de comunicare a pompierilor trebuie susținută prin diferite mijloace și acțiuni (website, mass-media locală, pliante, fluturașe etc.) pentru prevenirea incendiilor civile și industriale. Informarea se poate referi în egală măsură atât la prevenirea incendiilor cât și la stingerea lor, ca de ex. necesitatea curățării hornurilor sau utilizarea eficientă a stingătoarelor cu praf.

XII. Energie, protecția mediului

Cele mai importante teme ale grupului de lucru au fost producția de energie din surse regenerabile, gospodărirea sustenabilă cu energie și protecția valorilor mediului. În cadrul tematicilor menționate, grupul s-a străduit să identifice problemele prezente și să formuleze măsuri adecvate pentru ca în ansamblele de probleme menționate să fie posibilă realizarea unor dezvoltări raționale și sustenabile. Din grupul de lucru au făcut parte profesori din localitate, membrii grupului de lucru Agora, primarul și lucrătorii din cadrul primăriei.

În cadrul discuției din grupul de lucru s-a decis ca fiecare tematică să fie dezbătută separat, comunicările de date să nu fie structurate, iar sistematizarea lor să se efectueze în cadrul unor documente de sinteză. Conform acestui principiu discuțiile au avut loc pe următoarele trei linii directoare principale:

- producția de energie din surse regenerabile,
- gospodărirea sustenabilă cu energie,
- protecția valorilor mediului.

Producția de energie regenerabilă

La discuții au fost dezbătute posibilitățile de valorificare în localitate a celor mai importante surse regenerabile de energie, respectiv măsura realizării lor. Printre dezvoltările raționale figurează valorificarea energiei solare, geotermale, biomasei și a apei. Cât despre valorificarea energiei solare, există cerere la nivel de localitate pentru realizarea unui parc de baterii solare cu capacitate de 400 MW care necesită o suprafață de 2 hectare. Un punct de vedere important în privința realizării este ca terenul să rămână în continuare arabil și utilizabil (de ex. ca pășune). Tot de execuție ține și realizarea rețelei și a unui punct de branșare prin care energia

produsă poate fi alimentată în circuitul național. Prin valorificarea energiei geotermale se poate rezolva problema încălzirii instituțiilor publice, deci realizarea proiectului este importantă. Bineînțeles, problema esențială în acest sens este la ce nivel cercetările vor găsi un teren corespunzător și ce rezultate vor da calculele de costuri-eficiență. Execuția cuprinde forarea a două puțuri uscate de 500 de metri adâncime și întregul echipament tehnic al acestora, în plus întreaga rețea de conducte prin care toate instituțiile publice vor fi încălzite.

În domeniul valorificării biomasei au fost menționate două metode aplicabile. Prima este valorificarea deșeurilor lemnoase provenite din pădurile primăriei prin producerea și arderea în formă de tocătură. Consiliul local dispune de o proprietate de pădure de 272 hectare, deșeurile anuale ale acesteia pot asigura încălzirea instituțiilor publice pe toată durata anului. Pentru valorificare energetică a deșeurilor lemnoase este necesar să se achiziționeze mașini de lucru, mijloace de transport, instalații de tocat și cazane speciale care permit dozarea automată sau semiautomată a combustibilului. Celelalte tipuri de biomasă (resturi alimentare, gunoi, apa reziduală) pot fi valorificate energetic cu unități de familie sau la nivel de fermă. Biogazul produs poate servi la încălzirea și alimentarea cu curent electric a caselor familiale, fermelor, unităților de producție, instituțiilor publice, respectiv a unităților agricole (sere).

Pentru valorificarea energiei apei obiectivul primordial este realizarea unui proiect model care poate îmbina în mod sustenabil gospodărirea, alimentarea? cu apă și cu energie. Proiectul model trebuie realizat la Șicasău, fiindcă acolo există cea mai mare cerere pentru protecția mediului și a resurselor naturale, respectiv această localitate dispune de condițiile cele mai favorabile din punctul de vedere al debitului de apă.

Gospodărirea sustenabilă cu energie

În vederea valorificării raționale și eficiente a energiei produse este importantă realizarea unor dezvoltări prin care poate fi îmbunătățită eficiența energetică a clădirilor și/sau a activităților economice. În vederea gospodării cu energie se impune funcționarea economică din punct de vedere energetic a consumatorilor și rețelelor private sau publice. Este indispensabilă izolarea termică a clădirilor cu destinație publică, la instituțiile și la locurile publice să fie instalate sisteme de iluminare cu economie de energie și să fie redactate publicații de informare despre soluțiile de economisire a energiei în sfera privată.

Protecția mediului

În zilele noastre, activitatea ecologică a conducerilor locale se extinde asupra multor domenii. Putem evidenția dintre acestea reglementarea independentă (emitere de ordine), îndeplinirea sarcinilor de autoritate (aprobare, verificare, sancționare etc.), proiectarea mediului (elaborarea și implementarea de programe de protecția mediului ale localității, programe de valorificare a deșeurilor), activitatea de urbanism, informarea obligatorie a populației și modelarea mentalității ei, funcționarea serviciilor publice ecologice sau legate de aceasta, respectiv realizarea unor investiții concrete de protecția mediului (chiar sub forma unei cooperări inter-localități). Bineînțeles, trebuie menționat și faptul că în anumite cazuri, în diferite investiții, în cazul achiziționării mijloacelor necesare pentru funcționarea instituțiilor publice ca beneficiar, respectiv ca angajator, conducerile locale pot avea o mare responsabilitate în probleme de mediu, putând da exemplu prin aceasta populației și întreprinderilor locale.

Potrivit prevederilor legii de protecția mediului, obiectul măsurilor de protecția mediului îl constituie solul, apa, aerul, biosfera și patrimoniul construit. Potrivit legii care stabilește regulile generale ale ocrotirii mediului, unele elemente de mediu cuprind: În cazul solului ocrotirea se extinde asupra păturii de suprafață și dedesubt, rocilor și mineralelor, cuprinde fertilitatea, structura, gospodărirea cu apă și aer precum și lumea vie a solului. În privința apei: sunt ocrotite apele de suprafață și de adâncime, rezervele, calitatea, albia, malurile, formațiunile de înmagazinare a apei, lumea vie a apelor. Vorbind despre aer protecția se referă la întregul atmosferei, procesele, compoziția și climatul. În același timp trebuie protejat de toate materialele radiante, lichide, gazoase, solide care îi pot periclita calitatea. Protecția lumii vii (biosfera) se referă la toate organismele vii, comunitățile lor de viață și habitatele, la menținerea proceselor și proporțiilor, luând în considerare și capacitatea de funcționare. Protecția patrimoniului construit cuprinde localitățile, construcțiile individuale și realizările tehnice.

Ținând cont de toate acestea conducerea locală din Zetea trebuie să formuleze metode de prevenire (ridicarea conștiinței ecologice) și de tratare a situațiilor (intervenție de înlăturare) prin care populația poate fi antrenată în mod planificat, respectiv se poate pregăti pentru intervenții organizate în vederea înlăturării pagubelor cauzate de calamități. Grupurile țintă primordiale ale activităților de prevenire sunt copiii și tinerii care în cursul procesului

instructiv-educativ dobândesc cunoștințele teoretice și practice legate de protecția patrimoniului nostru natural și construit, în al doilea rând generația mai în vârstă, care în absența alternativelor, își rezolvă problemele zilnice nu tocmai într-un mod conștient ecologic. În vederea promovării acestui obiectiv au fost formulate următoarele propuneri de dezvoltare:

- Amenajarea unui teren de compostare a deșeurilor biologice pentru perlucrarea deșeurilor organici de la populație
- Înființarea unei curți publice de prelucrare a lemnului de foc, unde acesta poate fi depozitat provizoriu și deșeurile rezultate din prelucrare pot fi tratate
- Inițierea programului Zetea în Flori, în cadrul căruia se vor distribui gratuit populației răsaduri de flori, care se vor produce utilizând compostul anual
- Inițierea programului Ziua Curățeniei cu denumirea „Curte curată, casă ordonată” care face clasamentul gospodăriilor localității, pe baza unui sistem de punctaj stabilit anterior, și evidențiază locuitorii cu rezultate deosebite în acest domeniu
- Inițierea programului Școala în Pădure pentru renovarea unor imobile care în prezent se află în proprietatea primăriei sau publice (Composesoratului)
- Crearea Curții Meșteșugurilor Populare la Izvoarele unde prin amenajarea unei vechi case țărănești s-a putea prezenta și populariza valorile naturale și culturale, sprijinind conservarea lor
- Natura 2000 – este esențial ca programul, și prin acesta managementul de teren, să nu fie un proiect străin de mediu, străin de om. Este importantă antrenarea populației de către specialiștii cu răspundere, terenul Natura 2000 să fie prezent în viața zilnică nu ca o povară ci mai degrabă ca o posibilitate și calitate
- Realizarea unei poteci didactice și punctelor de observare pe teritoriile Natura 2000, respectiv în localitate și în imediata apropiere a acestora
- Înființarea unui muzeu sătesc și organizarea de evenimente publice
- Îngrijirea imaginii satului: modernizarea stațiilor de autobuz, puncte de colectare selectivă a deșeurilor, confecționare și amplasare de panouri cu numele satelor
- Măsuri care promovează clădirile în stiluri de arhitectură tradiționale: PUG, urbanismul județean, elaborare de proiecte tipizate
- Educație pentru economisirea de energie, informarea populației

- O importanță deosebită are participarea localității Zetea în programul de protecție a mediului și de curățare a zonei Harghita-Mădăraș, chiar dacă multe porțiuni ale munților Harghita nu intră în componența teritoriului administrativ al comunei Zetea și nu se află în proprietatea celor din Zetea. Mulți turiști, localnici, persoane private activând pe raza comunei, întreprinderi, sunt legate cu mii de fire de Harghita-Mădăraș. În acest sens, curățarea vârfului Harghita-Mădăraș, amenajarea corespunzătoare a locului memorial, reabilitarea drumului de pădure, asigurarea unei accesibilități corespunzătoare, este o provocare cu adevărat importantă nu numai pentru Zetea dar pentru întreg Ținutul Secuiesc. Astfel, Consiliul local, Composesoratul, organizația de management Natura 2000, dar și întreprinzătorii și organizațiile civile din Zetea trebuie să își asume un rol de seamă în face în așa fel încât Harghita-Mădăraș să devină un obiectiv turistic (și eventual sacral) demn de acest loc și de tradiții. Toate acestea se vor realiza doar dacă muntele Harghita-Mădăraș va oferi un aspect unitar din punctul de vedere al infrastructurii, al organizării și al spiritualității sale de funcționare.

XIII. Integrarea rromilor

Dezvoltare școlară și profesională

Una din condițiile de bază a integrării economice și sociale a comunității rrome locale este crearea de locuri de muncă și, paralel cu aceasta, dezvoltarea învățământului profesional și asigurarea condițiilor pentru completarea studiilor. Copiii membrii ai comunității minoritare trebuie să participe la activități extrașcolare unde prin dobândirea de cunoștințe teoretice și practice să își fundamenteze priceperea profesională din tinerețe sau de la vârsta maturității. De aceea, în cadrul învățământului școlar, după programul obligatoriu începând de la grădiniță, printr-un program de susținere profesională, copiii trebuie să primească ajutor pentru prelucrarea și interpretarea informațiilor dobândite la școală. Rezolvarea comună și cu ajutor a temelor de casă îl ajută pe copil la o mai bună înțelegere a celor învățate de la profesori. În cadrul instruirilor de după programul școlar trebuie desfășurate programe și activități care ajută la însușirea culturii generale, cu care copilul se poate orienta mai bine în viață, își pot găsi locul pentru ei, comunitatea și cultura lor în mediul general social în care trăiesc.

În cadrul diferitelor cercuri pot fi organizate și realizate următoarele activități::

- dans modern și popular
- predarea muzicii
- igiena personală
- gastronomie
- îndeletniciri meșteșugărești
- valori naturale și protecția naturii.

La acest ultim punct Composesoratul din Zetea poate îndeplini mai multe roluri care umplu câte o lacună: asigurarea de lucru cu ziua pentru populația rromă șomeră în exploatarea forestiere sau în culegerea fructelor de pădure poate rezolva unele probleme sociale dar și de protecția naturii. Condițiile de muncă ordonate reprezintă un pas înainte pentru populația rromă nu numai din punct de vedere economic-social, dar pot genera progrese și în domeniul curățeniei publice, a educației de protecția mediului.

Ca o completare a preocupărilor în legătură cu copiii după programa școlară este importantă definirea și realizarea unor programe care mai târziu se vor adresa tinerilor, dându-le

cunoștințe teoretice și profesionale pentru a-și putea găsi un loc de muncă. Aceste programe pot fi totodată și formări profesionale unde ei se deprind cu secretele mai detaliate ale unor meșteșuguri.

Ocupațiile pentru care în prezent se manifestă un interes crescut sunt:

- operator de calculator
- meșteșuguri tradiționale: împletitul coșurile și a altor obiecte de uz
- bucătar
- culesul ciupercilor și al fructelor de pădure
- prelucrarea plantelor medicinale
- muzicanți instrumentiști
- dansatori populari
- tâmplăria și prelucrarea metalelor
- creșterea animalelor.

Pentru tinerii care doresc să-și însușească o anumită meserie, conducerea locală va iniția un program special de intermediere a forței de muncă, în cadrul căruia va sprijini încadrarea în muncă a tinerilor rromi din localitate și confirmarea lor profesională.

În cadrul acestui program / proiect de sprijin se va deschide posibilitatea dobândirii unei experiențe profesionale, în cadrul unor programe de bursă, care permit continuarea studiilor și acumularea de experiență în alte zone ale țării sau în afara granițelor de stat.

Învățarea și valorificarea sustenabilă a tradițiilor culturale

Cunoașterea tradițiilor – fie ele majoritare sau minoritare – trebuie să înceapă la grădiniță și la școală. Cum am menționat în capitolul precedent, dincolo de programa școlară obligatorie, trebuie să se preocupe de copii și în cadrul diferitelor ateliere. Aceste ateliere asigură baza pe care se poate și trebuie clădit în viitor și prin care pot fi motivate dezvoltările proiectate, chiar infrastructurale. În învățarea tradițiilor trebuie să primească un rol și membrii mai în vârstă ai comunității rrome ei fiind aceia care cunosc cel mai bine și cele mai multe tradiții proprii, și care au legătură nemijlocită cu copiii și tinerii. Trebuie organizate cursuri de instruire în cadrul cărora poate să aibă loc transmiterea cunoștințelor și experienței între vârstnici și tineri. Totalitatea meșteșugurilor, dansurilor populare, melodiile și cântecele, gastronomia reprezintă valori care pot asigura totodată și traiul pentru cei care pot însuși și utiliza la nivel înalt cunoștințele populare. În cadrul acestui program de dezvoltare un pas important este

asigurarea condițiilor prin care această însușire directă sau indirectă a tradițiilor poate avea loc în sânul comunității, respectiv prin mijlocirea unor specialiști profesioniști are loc valorificarea economică a cunoștințelor și experienței dobândite. În această categorie intră organizarea și desfășurarea unor activități ca:

- redactarea și publicare unor materiale publicitare
- angajarea unor specialiști
- organizarea și desfășurarea de evenimente locale
- Desfășurarea de schimburi de experiență și colaborări interne și externe
- intermedierea forței de muncă pentru tinerii talentați

Dezvoltări infrastructurale

În vederea realizării dezvoltărilor propuse în primele două capitole se impune și realizarea unor dezvoltări infrastructurale care pot asigura un cadru pentru instruire, formare și informare profesională, însușirea și exercitarea unei meserii , respectiv creării bunăstării sociale.

Pentru comunitatea rromă din Zetea trebuie înființat un centru cultural și de învățământ care poate asigura loc de desfășurare pentru evenimente și dezvoltări în domeniile diferite ale vieții. Centrul trebuie să fie un spațiu multifuncțional, care pe lângă faptul ca asigură locație pentru inițiativele și evenimente rromilor, în același timp poate fi locul de întâlnire al diferitelor servicii care ridică calitatea vieții: bucatărie de gătit și de spălat, servicii de transport cu un microbuz detașat, birou de informare și consultanță în vederea acordării de ajutor în rezolvare problemelor oficiale, consultanță juridică și de alt tip pentru public etc.

Printre dezvoltările importante menționăm construirea rețelei de apă potabilă și apă reziduală în spațiul în care este stabilită, trăiește și lucrează populația rromă. Printre celelalte cereri menționate au fost formulate și cereri de dezvoltări infrastructurale:

- realizarea iluminatului public local
- acoperirea străzilor cu înveliș tare
- clarificarea situației legale a construcțiilor
- realizarea unui transport în comun la nivel de localitate.

XIV. PORTOFOLIUL DE PROIECTE

Obiectul proiectului	Obiective	Beneficiari	Surse de finanțare	Perioada de realizare	Faze introductive
Asfaltarea străzilor în satul Zetea	Asfaltarea străzilor în satul Zetea în cadrul unui proiect integrat	Locuitorii satului Zetea	Program Național de Dezvoltare Rurală, proiect 7.2	2016–2018	Elaborarea unui studiu de fezabilitate, conform condițiilor proiectului
Construirea sistemului de canalizare a apelor reziduale la Sub Cetate	Faza 1: Construirea canalului principal și racordarea la sistemul din Zetea Faza 2: Racordarea menajelor la canalul principal Faza 3: Construirea de sisteme de pompare, cu ajutorul cărora pot fi racordate și zonele neracordate din localitățile Zetea și Deșag	Locuitorii comunei	Program Național de Dezvoltare Rurală, proiect 7.2	2018–2020	Studiu de fezabilitate este elaborat, trebuie actualizat conform condițiilor proiectului
Construirea unei creșe și grădinițe cu program prelungit	Ridicarea calității învățământului preșcolar prin crearea unei infrastructuri corespunzătoare	Locuitorii comunei	Program Național de Dezvoltare Rurală, proiect 7.2, sprijin guvernamental	2018–2020	Elaborarea unui studiu de fezabilitate

Obiectul proiectului	Obiective	Beneficiari	Surse de finanțare	Perioada de realizare	Faze introductive
Renovarea morii de apă	Restaurarea morii de apă existente și integrarea în circuitul turistic	Turiștii, locuitorii comunei	Program Național de Dezvoltare Rurală, proiect 7.2	2016–2018	Elaborarea unui studiu de fezabilitate
Reabilitarea drumurilor forestiere și de câmp	Reabilitarea drumurilor forestiere și de câmp aflate în proprietatea comunei	Gospodarii locali, posesorii de păduri, locuitorii comunei, turiștii	Program Național de Dezvoltare Rurală, proiect 7.2	2016–2018	Stabilirea priorității drumurilor, elaborarea unui studiu de fezabilitate, eventual reactualizarea lui
Construirea unei centrale cu biomasă	Aprovizionarea instituțiilor publice cu energie termică în sistem integrat Producere de energie electrică	Lucrătorii instituțiilor publice	Program Operativ de Macro-infrastructură	2016–2020	Elaborarea unui studiu de fezabilitate